

ALEKSANDRS
PUŠKINS

NELAIĶA IVANA
PETROVIČA
BELKINA NOVELES

ALEKSANDRS PUŠKINS

**NELAIKA IVANA PETROVIČA
BĒLKINA NOVELES**

ALEKSANDRS PUŠKINS

NELAIKA IVANA PETROVIČA BELKINA NOVELES

Tulkojusi Marija Šūmane

izdevniecība Liesma 1969

Noskannējis grāmatu un FB2 failu izveidojis Imants
Ločmelis

Содержание

NELAIĶA IVANA PETROVIČA BELKINA NOVELES	0004
NO IZDEVEJA	0005
ŠĀVIENS	0012
PUTENIS	0034
ZĀRCINIEKS	0055
STACIJAS UZRAUGS	0068
JAUNKUNDZE ZEMNIECES LOMĀ	0089

NELAIKA IVANA PETROVIČA BĒLKINA NOVELES

Prostakova kundze Ak, cienījamais, uz
nostāstiem kopš mazotnes viņš jucis.

S k o t i ņ i n s Mitrofans ir manī atsities.

Pusaudzis

NO IZDEVEJA

Uzņēmušies pūles izdot I. P. Belkina noveles, kuras tagad piedāvājam atklātībai, mēs vēlējamies tām pievienot kaut īsu nelaika autora dzīves aprakstu un tā mazliet apmierināt tēvzemes rakstniecības cienītāju dibināto ziņkāri. Šai nolūkā mēs griezamies pie Marjas Aleksejevnas Trafiļinas, Ivana Petroviča tu-vākās radnieces un mantnieces; taču viņa diemžēl nespēja mums sniegt par autoru nekādas ziņas, jo nelaikis viņai nepavisam nav bijis pazīstams. Viņa ieteica mums griezties pie kāda godājama vīra, kas bijis Ivana Petroviča draugs. Mēs sekojām šim padoftiam un uz mūsu vēstuli saņēmām tīkoto atbildi, ko šeit publicējam. Ievietojam šo atbildi bez kādiem grozījumiem un piezīmēm, jo tā ir dārgs pieminēklis cildenām domām un aizkustinošai draudzībai un reizē arī visai pietiekama biogrāfiska izziņa.

Mans cienītais kungs** **!

Jūsu augsti godāto vēstuli, rakstītu šā mēneša 15. dienā, man bija tas gods saņemt tā paša mēneša 23. dienā; vēstulē Jūs man darāt zināmu savu vēlēja-nos iegūt sīkas ziņas par mana bijušā

sirsnīgā drauga un kaimiņu muižas īpašniekā nelaiķa Ivana Petroviča Belkina dzimšanas un nāves dienu, par viņa dienesta gaitām, par mājas apstākļiem, kā arī par viņa nodarbošanos un paražām. Ar jo lielu prieku izpildu šo Jūsu vēlēšanos un nosūtu Jums, mans cienītais kungs, visu, ko no sarunām ar viņu, kā arī no saviem paša vērojumiem esmu varējis atcerēties.

Ivans Petrovičs Belkins dzimis godīgu un dižciltīgu vecāku ģimenē 1798. gadā Gorjuhinas ciemā. Viņa mirušais tēvs sekundmajors Pēteris Ivanovičs Belkins bija precējies ar jaunavu Pelageju Gavrilovnu no Trafiļinu dzimtas. Viņš nebija bagāts, taču turīgs un saimniekošanas ziņā visai sapratīgs. Viņu dēls sākot-nējo izglītību guva pie lauku ķestera. Šķiet, šim cie-nījamam vīram tad arī viņš ir pateicību parādā par tieksmi uz lasīšanu un patiku darboties krievu rakst-niecībā. 1815. gadā viņš iestājās dienestā kājnieku strēlniekpulkā (tieši kurā — neatceros), kur arī palika līdz pašam 1823. gadam. Vecāku nāve, kas tēvam un mātei nāca gandrīz vienā un tai pašā laikā, piespieda viņu atvaļināties un atgriezties Gorjuhinas ciemā, savā dzimtajā pusē.

Stājies pie muižas vadības, Ivans Petrovičs,

būdams nepieredzējis un mīkstsirdīgs, ātri vien nolaida saim-niecību un pameta savvaļai stingro kārtību, kādu bija iedibinājis viņa nelaikis tēvs. Nomainījis kārtīgo un izdarīgo stārastu, ar kuru zemnieki (pēc savas para-žas) bija neapmierināti, ciema pārvaldīšanu Ivans Petrovičs uzdeva savai vecajai atslēgzinei, kura bija iemantojusi kunga uzticību ar to, ka, būdama liela teicēja, zināja daudz dažādu nostāstu. Šī stulbā ve-cene nekādi neprata atšķirt divdesmit piecu rubļu asignāciju no piecdesmit rubļu asignācijas; zemnieki, kam visiem viņa bija kūma, itin nemaz no viņas ne-baidījās; pašu izvēlētais stārasts zemniekiem tik ļoti izdabāja, reizē arī blēdīdamies, ka Ivans Petrovičs bija spiests atcelt klausas un noteikt visai mērenu dzimtnomu; taču arī te zemnieki, izmantodami kunga vājību, pirmajā gadā izlūdzās sev visai gudri izdo-mātus atvieglojumus, bet nākamajos gados vairāk nekā divas trešdaļas dzimtnomas maksāja ar riek-stiem, brūklenēm un tamlīdzīgi; un arī tad vēl palika parādā.

Būdams Ivana Petroviča nelaika tēva draugs, uz-skatīju par pienākumu piedāvāt arī dēlam savus pa-domus un ne vienu reizi vien pieteicos

atjaunot agrāko, viņa nojaukto kārtību. Šai nolūkā reiz, pie viņa atbraucis, pieprasīju saimniecības grāmatas, ataicināju blēdīgo stārstu un Ivana Petroviča klāt-būtnē ņemos tās caurskatīt. Jaunais saimnieks sā-kumā sekoja man ar itin slavējamu uzmanību un cītību; bet, tiklīdz pēc rēķiniem kļuva redzams, ka beidzamajos divos gados zemnieku skaits pavairo-jies, muižas putnu un mājlopu skaits tīšuprāt samazi-nājies, Ivans Petrovičs apmierinājās ar šīm pirmajām ziņām un tālāk manī neklausījās, un tai pašā brīdī, kad es ar savu meklēšanos un stingro tincināšanu blēdīgo stārstu biju galīgi samulsinājis un pilnīgi klusēt piespiedis, sev par lielām nepatīkšanām, iz-dzirdu Ivanu Petroviču krēslā skaļi krācam. Kopš tā laika mitējos iejaukties viņa saimnieciskajos rīko-jumos un pametu viņa darīšanas (tāpat kā viņš pats) dieva ziņā.

Taču tas, starp citu, mūsu draudzīgās attiecības nemaz nebojāja; jo es, lai gan nožēloju viņa vājību un kaitīgo nolaidību, kas piemīt visiem mūsu jau-najiem muižniekiem, tomēr Ivanu Petroviču no sirds mīlēju; un nemaz jau arī nevarēja nemīlēt jauno cilvēku, kas bija tik

lēnprātīgs un godīgs. Ivans Pet-rovičs no savas puses izrādīja cieņu maniem gadiem un bija sirsnīgi man pieķēries. Līdz pat mūža galam viņš gandrīz katru dienu ar mani satikās, mīļu turē-dams manu vienkāršo runas veidu, lai gan ne ar paradumiem, ne ar domu gaitu, ne raksturu mēs lie-lāko tiesu viens ar otru kopā nesaderējām.

Ivans Petrovičs dzīvoja visai mērenu dzīvi, vairī-jās no visdažādākā veida pārmērībām; nekad man negadījās viņu redzēt iesilušu (ko mūsu novadā var uzskatīt par nedzirdētu brīnumu); uz sieviešu dzi-mumu gan viņam bija liela tieksme, taču kaunīgs viņš bija pārlietu, gluži kā jaunava.[9]

Bez novelēm, par kurām Jums savā vēstulē labpa- ticis pieminēt, Ivans Petrovičs atstāja daudz manus-kriptu, no kuriem daļa atrodas pie manis, bet daļu viņa atslēgzīne izlietojusi dažādām mājas vajadzī-bām. Tā, piemēram, pagājušo ziemu visi viņas pie- būvītes logi bija aizlīmēti ar Ivana Petroviča nepa-beigtā romāna pirmo daļu. Iepriekš minētās noveles, šķiet, bija viņa pirmais spalvas mēģinājums.

Tās, pēc Ivana Petroviča nostāstiem, lielāko

tiesu esot patiesīgas un viņš tās dzirdējis no dažādām personām.[10] Tomēr vārdi tajās gandrīz viscaur viņa paša izdomāti, bet ciemu un sādžu nosaukumi patapināti mūsu pašu apvidū, aiz ko arī mana sādža kaut kur pieminēta. Tas noticis nevis ļaunos nolūkos, bet vienīgi iztēles trūkuma dēļ.

1828. gada rudenī Ivans Petrovičs sasirga ar saauk-stēšanās drudzi, kas pārgāja karsonī, un viņš nomira, lai gan mūsu apriņķa eskulāps, būdams visai lietpratīgs vīrs dažādu iesīkstējušu slimību, kā, piemēram, varžaču un tamlīdzīgu kaišu, ārstēšanā, itin modri par viņu rūpējās. Viņš nomira manu acu priekšā trīsdesmitajā dzimšanas gadā un ir apglabāts Gorju-hinas ciema baznīcā blakus saviem nelaiķa vecākiem.

Ivans Petrovičs bija vidēja auguma, viņam bija pelēkas acis, gaišbrūni mati, taisns deguns; seja balta un kalsena.

Lūk, mans cienītais kungs, viss, ko varēju atcerēties par sava drauga — mirušā kaimiņa dzīves veidu, nodarbošanos, raksturu un ārējo izskatu. Taču gadījumā, ja Jums labpatiktu šo manu vēstuli kaut kādi izmantot, vispazemīgi lūdzu nekādā ziņā manu vārdu neminēt, jo, lai

gan sacerētājus es visai cienu un mīlu, taču
iestāties šai kārtā uzskatu par lieku un maniem
gadiem nepieklājīgu. Ar patiesu cieņu utt.

1830. gada 16. novembrī.

Ņenaradovas ciemā.

Uzskatīdami par pienākumu ievērot mūsu
cienī-jamā drauga un autora gribu, izsakām
viņam savu visdziļāko pateicību par sniegtajām
ziņām un ceram, ka atklātība novērtēs to
patiesīgumu un labsirdību.

A. P.

ŠĀVIENS

Mēs šāvāmies.
Mēta rati nukis

Nozvērējos viņu nošaut pēc divkaujas likumiem (man bija palicis vēl viens šāviens).

Vakars nometnē

I

Mēs stāvējām *** miestiņā. Armijas virsnieka dzīve ir zināma. No rīta mācības, manēža; pusdienas pie pulka komandiera vai žīda traktierī; vakarā punšs un kārtis. Šai miestiņā nebija neviena viesību nama, nevienas līgavas; mēs pulcējāmies cits pie cita, kur neko vairāk neredzējām kā vien savus mun-dierus.

Tikai viens cilvēks mūsu sabiedrībā nebija no ka-ravīru aprindām. Viņam bija ap trīsdesmit pieci gadi, un tāpēc mēs viņu uzskatījām par vecu. Viņš bija pieredzējis un ar to daudz pārāks par mums; turklāt viņa parastajam drūmumam, bargajam raksturam un ļaunajai mēlei bija spēcīga ietekme uz mūsu jauna-jiem prātiem. Viņa likteni apņēma noslēpumainība; viņš likās esam krievs, taču viņa vārds bija svešzemniecisks. Kādreiz viņš bija diezgan veiksmīgi

die-nējis huzāros; neviens nezināja iemesla, kas spiedis viņu atvaļināties un apmesties nabadzīgajā miestīņā, kur viņš vadīja trūcīgu un reizē izšķērdīgu dzīvi: mūžīgi staigāja kājām, novalkātu, melnu svārku mu-gurā, taču savās mājās mieloja pie brīva galda visus mūsu pulka virsniekus. Tiesa, pie viņa pusdienās pa-sniedza tikai divus vai trīs atvaļināta zaldāta gata-votus ēdienus, toties šampanietis tur plūda straumēm. Neviens nezināja, cik viņam mantas, ne arī to, kādi viņa ienākumi, neviens jau arī neiedrošinājās par to viņu iztaujāt. Viņam bija grāmatas, lielāko tiesu militāras, arī romāni. Viņš labprāt deva tās lasīt, nekad neprasīdams atpakaļ; toties arī neatdeva īpaš-niekam grāmatu, ko pats aizņēmās. Galvenais viņa nodarbības veids bija šaušana ar pistoli. Viņa istabas sienas bija ložu izurbinātas, vienos caurumos, kā bišu šūnas. Bagātīga pistoļu kolekcija bija viņa apdzīvo-tās nabadzīgās būdas vienīgā greznība. Šaušanā šis cilvēks bija sasniedzis neticamu mākslu, un, ja viņš pieteiktos notriekt, vienalga, kam, bumbieri no cepu-res, ikviens mūsu pulkā bez šaubīšanās paliktu apakšā savu galvu. Bieži vien savā starpā mēs runā-jām par divkaujām,

bet Silvio (tā es viņu nosaukšu) nekad nepiedalījās šais pārrunās. Uz jautājumu, vai viņam gadījies duelēties, atbildēja atturīgi, ka gadījies esot, taču sīkāk neko neizklāstīja — varēja re-dzēt, ka šādi jautājumi viņam nepatīk. Mēs domājām, ka uz sirdsapziņas viņam kāds nelaimīgs viņa drausmīgās mākslas upuris. Tomēr mums ne prātā nenāca, ka viņā varētu iemānot kaut kas līdzīgs bik-lumam. Ir cilvēki, kuru izskats vien noraida šādas aizdomas. Nejaušs gadījums visus mūs pārsteidza.

Reiz kāds desmits mūsu virsnieku pusdienoja pie Silvio. Dzērām kā jau parasti, citiem vārdiem — ļoti daudz; pēc pusdienām ņēmāmies pierunāt mājestēvu turēt banku. Ilgi viņš stīvējās pretī, jo gandrīz nekad nespēlēja; beidzot lika pasniegt kārtis, izbēra uz galda pussimt červoncu un apsēdās spēlēt. Mēs apstājām viņu, un spēle iedegās. Silvio parasti spēlēja, pilnīgi klusējot, nekad viņš nestrīdējās un neizskaidrojās. Ja pretspēlētājam gadījās pārrēķināties, viņš tūlīt vai nu piemaksāja iztrūkumu, vai arī pierakstīja lieko. Mēs to zinājām un ļāvām viņam rīkoties pēc sava prāta; taču starp mums atradās kāds nesen šurp pārcelts virsnieks. Spēlēdams viņš aiz

izklaidības bija atliecis kārtij stūri. Silvio paņēma krītu un pēc sava paraduma nolīdzināja rēķinu. Virsnieks, domā-dams, ka notikusi kļūda, ņēmās skaidrot. Silvio klu-sēdams turpināja spēli. Virsnieks, zaudējis pacietību, paņēma suku un nodzēsa to, kas viņam šķita nepa-reizi pierakstīts. Silvio paņēma krītu un pierakstīja atkal. Virsnieks, no vīna, spēles un biedru smiekliem iekaisis, uzskatīja sevi par gauži apvainotu un, trakās dusmās pagrābis no galda vara svečturi, svieda to Silvio, kurš tikko paguva izvairīties no trieciena. Mēs samulsām. Silvio piecēlās, aiz dusmām nobālēja un ar zibošām acīm teica: «Cienītais kungs, esiet tik laipns un ejiet laukā — un pateicieties dievam, ka tas no-tika manā mājā.»

Mēs nešaubījāmies par sekām un iedomājāmies jauno biedru jau beigtu. Virsnieks izgāja laukā, teik-dams, ka par apvainojumu gatavs atbildēt, kā labpa-tiksies bankas turētāja kungam. Spēle ilga vēl dažas minūtes; taču, sajuzdami, ka mājastēvam spēle nav prātā, cits pēc cita metām mieru un izklīdām pa dzī-vokļiem, spriezdami par drīz sagaidāmo vakanto vietu.

Nākamajā dienā manēžā mēs jau apjautājāmies, vai nabaga poručiks vēl dzīvs, bet te pēkšņi viņš pats ieradās; mēs viņam uzdevām to pašu jautājumu. Viņš atbildēja, ka no Silvio vēl neesot saņēmis ne-kādu ziņu. Tas mūs pārsteidza. Mēs devāmies pie Silvio un atradām viņu pagalmā triecam lodes citu uz citas pie vārtiem piestiprinātā dūzī. Viņš saņēma mūs, kā jau paradis, ne vārda neminēdams par vaka-rējo notikumu. Pagāja trīs dienas, poručiks vēl arvien bija dzīvs. Mēs ar izbrīnu jautājām: vai pa-tiesi Silvio neduelēsies. Silvio neduelējās. Viņš ap-mierinājās ar visai nelielu izskaidrošanos un saderēja mieru.

Tas ļoti kaitēja Silvio prestižam jauniešu spriedu-mos par viņu. Drosmes trūkumu vismazāk piedod jauni ļaudis, kas parasti bezbailību uzskata par pašu vērtīgāko cilvēkā un ar to attaisno visādus netiku-mus. Taču mazpamazām viss aizmirsās un Silvio atguva savu agrāko ietekmi.

Vienīgi es vairs nespēju viņam tuvoties. No dabas apveltīts ar romantisku iztēli, es par visiem spēcīgāk biju pieķēries cilvēkam, kura dzīve likās mīkla un kurš šķīta man kā kādas noslēpumainas

noveles varo-nis. Silvio mani mīlēja; runājot ar mani vienu, viņš vismaz atmeta savu parasto strupo, indīgo runas veidu un tērzēja par dažādiem jautājumiem labsirdīgi un neparasti jauki. Taču pēc nelaimīgā vakara doma, ka viņa gods ticis aptraipīts un nav nomazgāts aiz paša vainas, — šī doma mani nepameta un neļāva man izturēties pret viņu kā agrāk; man bija kauns uz viņu skatīties. Silvio bija pārāk gudrs un piederdzējis, lai to nepamanītu un neuzminētu iemeslu. Šķita, tas viņu apbēdina; vismaz es kādas pāris reizes pamanīju viņā vēlēšanos ar mani izskaidroties; taču es vairījos no šādiem gadījumiem, un Silvio no manis novērsās. Kopš tā laika es redzējos ar viņu, tikai biedriem klātesot, un mūsu agrākās vaļsirdīgās sarunas pārtrūka.

Iespaidu pārslogotajiem galvaspilsētas iedzīvotājiem nav jausmas par tiem daudzajiem rimtajiem priekiem, ko tik labi pazīst lauku un mazpilsētiņu iedzīvotāji, piemēram, — pasta dienas gaidīšanu; otrdienās un piektdienās mūsu pulka kanceleja bija pilna ar virsniekiem: daži gaidīja naudu, daži vēstules, citi avīzes. Sūtījumi parasti turpat tika atvērti; jaunumi izstāstīti, un kancelejā valdīja visai liela rosme. Silvio saņēma

vēstules uz mūsu pulka adresi un parasti atradās turpat. Reiz viņam pasniedza sūtī-

jumu, no kura viņš norāva zīmogu ar vislielāko nepa-cietību. Pārskatot vēstuli, viņa acis zibēja. Virsnieki, aizņēmti katrs ar savām vēstulēm, neko nepamanīja. — Kungi, — Silvio viņiem teica, — apstākļi prasa, lai nekavējoties dodos prom; braukšu šonakt pat; ceru, ka jūs neatteiksities beidzamo reizi pusdienot pie manis. Gaidu arī jūs, —viņš turpināja, vērsdamies pie manis, — gaidu katrā ziņā. — Ar šiem vārdiem viņš steidzīgi izgāja; bet mēs, norunājuši sapulcēties pie Silvio, izklīdām katrs uz savu pusi.

Atnācu pie Silvio noliktajā laikā un atradu pie viņa gandrīz visu pulku. Visas viņa mantas jau bija iesaiņotas; palikušas vienīgi kailās, cauršautās sienas. Mēs apsēdāmies pie galda; namatēvs bija ārkārtīgi labā noskaņā, un drīz vien viņa jautrība pārņēma visus; korķi paušķēja ik brīdi, glāzes putoja un šņāca ne-pārtraukti, un mēs ar vislielāko centību vēlējām aiz-braucējam labu ceļa vēju un visādu labklājību. No galda piecēlāmies jau vēlu vakarā. Kad meklējām cepures, Silvio, no visiem

atvadījies, paņēma mani pie rokas un aizkavēja brīdī, kad es jau taisījos aiz-iet. — Man vajag ar jums parunāties, — viņš klusi teica. Es paliku.

Viesi aizgāja; mēs palikām divatā, nosēdāmies viens otram pretī un klusēdami aizkurinājām pīpes. Silvio bija noraizējies; vairs nebija ne miņas no viņa drudžainās jautrības. Drūms bālums, zibošas acis un biezie dūmi, kas plūda no viņa mutes, vērtā viņu līdzīgu īstam sātanam. Pagāja brīdis, un Silvio pār-trauca klusēšanu.

— Varbūt mēs nekad vairs neredzēsimies, — viņš teica. — Pirms šķiršanās gribēju ar jums izrunāties,

Varbūt būsiet ievērojis, ka daudz nerēķinos ar citu domām; taču es jūs mīlu un jūtu — man būtu mokoši atstāt jūsu atmiņā nepareizus priekšstatus.

Viņš apklusa un ņēmās piepildīt savu izdegušo pīpi; es klusēju, acis nodūris.

— Jums varbūt šķita dīvaini, — viņš turpināja, — ka es neprasīju gandarījuma 110 tā piedzērušā nel-gas R***. Jūs būsit viens prātis, ka, ciktāl man bija tiesības izvēlēties ieroci, viņa dzīvība bija manās ro-kās, bet manējā gandrīz drošībā: es varēju savu mē-renību piedēvēt

vienīgi tikai augstsirdībai, taču ne-gribu melot. Ja varējis sodīt R***, nepakļaujot briesmām paša dzīvību, es neparko viņam nepiedotu.

Raudzījos uz Silvio izbrīnījies. Tāda atzīšanās mani pilnīgi samulsināja. Silvio turpināja.

— Jā, man nav tiesību riskēt ar savu dzīvību. Pirms sešiem gadiem es saņēmu pļauku, un mans ienaidnieks vēl ir dzīvs.

Mana ziņkāre bija stipri iekairināta.

— Jūs ar viņu nešāvāties? — es jautāju. — Vai arī jūs izšķīra apstākļi?

— Es ar viņu šāvos, — Silvio atbildēja, — un te ir mūsu divkaujas liecinieks.

— Jūs zināt, — Silvio turpināja, — es dienēju *** huzāru pulkā. Manu raksturu jūs pazīstat: esmu radis būt pārāks par citiem, un jaunībā tā bija mana kais-

lība. Mūsu laikā trakulība bija modē: biju pirmais trakulis armijā. Mēs lielījāmies ar dzeršanu; es varēju izturēt vairāk nekā slavenais Burcovs, ko apdziedājis Deniss Davidovs. Divkaujas mūsu pulkā gadījās ik brīdi; es piedalījos visās — vai nu par liecinieku, vai pats šāvos. Biedri mani dievināja, bet pulka komandieri, kuri pastāvīgi mainījās, raudzījās uz

mani kā uz nenovēršamu ļaunumu.

Mierīgi (vai nemierīgi) baudīju savu slavu, kad pie mums iestājās dienestā jauns cilvēks no bagātas un dižciltīgas ģimenes (negribu to nosaukt). Savu mūžu neesmu saticis tik spožu laimes lutekli! Iztēlojieties jaunību, prātu, skaistumu, vistrakāko jautrību, visbez-rūpīgāko drosmi, skaļu vārdu, naudu, kurai viņš skaita nezināja un kuras viņam nekad netrūka, un iedomājieties, kādai vajadzēja būt viņa ietekmei uz mums.

Mana prioritāte sagrītojās. Manas slavas valdzināts, viņš it kā tiecās pēc draudzības; taču es uzņēmu viņu salti, un viņš bez kādas nožēlas no manis attālinājās. Sāku viņu ienīst. Viņa panākumi pulkā un sieviešu sabiedrībā dzina mani pilnīgā izmisumā. Sāku meklēt ar viņu ķildu; uz manām epigrammām viņš atbildēja ar epigrammām, kuras vienmēr man šķita negaidītā-kas un asākas par manējām un kuras, protams, bija nesalīdzināmi jautrākas: viņš jokojās, bet es dusmo-jos. Beidzot viesībās pie kāda poļu muižnieka, redzē-dams viņu visu dāmu uzmanības centrā, un it sevišķi saniknots pašas namamātes dēļ, ar kuru biju sakaros, es

viņam ausī iečukstēju kādu pliekanu rupjību. Viņš pietvīka un iesita man pļauku. Mēs satvērām zobe-nus; dāmas krita ģībonī; mūs izšķīra, taču to pašu nakti mēs gājām šauties.

Tas notika rītausmā. Stāvēju norunātajā vietā ar saviem trim sekundantiem. Ar neizsakāmu nepacie-tību gaidīju savu pretinieku. Uzlēca pavasara saule, un karstums pieņēmās. Ieraudzīju viņu tālumā. Viņš nāca kājām, svārku uz zobena pakāris, viena paša sekundanta pavadībā. Mēs devāmies viņam pretī. Viņš pienāca klāt, turēdams rokā cepuri, pilnu ar saldajiem ķiršiem. Sekundanti mums nomērīja div-padsmit soļus. Man pienācās šaut pirmajam: taču niknuma satraukums manī bija tik liels, ka nevarēju paļauties uz savas rokas precizitāti un, lai pagūtu atdzist, atdevu viņam tiesības šaut pirmajam; mans pretinieks nebija ar mieru. Nolēmām vilkt lozes: pir-mais numurs tika viņam, mūžīgajam laimes lutek-lim. Viņš notēmēja un sašāva manu cepuri. Kārta bija man. Viņa dzīvība beidzot bija manās rokās; raudzī-jos uz viņu alkatīgi, cenzdamies saskatīt viņa vaibstos kaut nemiera ēnu . .. Stāvēdams pret pistoles stobru, viņš meklēja cepurē gatavākos

ķiršus un ēda, izsplaudams kauliņus, kas atlidoja līdz manām kājām. Viņa vienaldzība mani satracināja. Kāds man labums, es domāju, atņemt viņam dzīvību, kad viņš to nemaz neželē? Ļauna doma pazibēja prātā. Es nolaidu pistoli. — Jūs, šķiet, par nāvi šobrīd nedomājat, — es viņam teicu, — jums labpatīk ieturēt rīta maltīti; negribu jūs traucēt... — Jūs itin nemaz mani netraucējat, — viņš atbildēja, — esiet tik laipni un šaujiet, bet galu galā — kā jums tīk; jūsu šāviens pieder jums; esmu vienmēr gatavs jums pakalpot. — Vērsos pie sekundantiem, paziņodams, ka patlaban šaut nedomāju, un divkauja ar to beidzās.

Atvaļinājos un atbraucu uz šo miestīņu. Kopš tā laika nav pagājusi neviena diena, kad es nedomātu par atriebību. Nu ir pienākusi mana stunda ...

Silvio izvilka no kabatas šorīt saņemto vēstuli un deva man izlasīt. Kāds (šķiet, viņa pilnvarotais) rakstīja viņam no Maskavas, ka zināmā persona drīz došoties likumīgā laulībā ar jaunu un daiļu meiteni.

— Jūs nojaušat, — Silvio teica, — kas ir šī zināmā persona. Braucu uz Maskavu.

Paskatīsimies, vai viņš tik vienaldzīgi sagaidīs nāvi arī pirms savām kāzām, kā kādreiz ēzdams ķiršus!

Ar šiem vārdiem Silvio piecēlās, nosvieda zemē savu cepuri un sāka staigāt turp un atpakaļ pa istabu, kā tīģeris krātiņā. Klausījos viņā nekustīgi; mani satrauca dīvainas, pretrunīgas jūtas.

Kalps ienāca un pateica, ka zirgi piebraukti. Silvio cieši paspieda man roku, mēs sabučojāmies. Viņš iesēdās ratos, kur bija novietoti divi čemodāni, viens ar pistolēm, otrs ar viņa mantām. Mēs atvadījāmies vēlreiz, un zirgi aizlēkšoja.

II

Bija pagājuši daži gadi, un mājas apstākļi piespieda mani apmesties uz dzīvi N** apriņķa trūcīgā sādziņā. Nodarbodamies ar saimniecību, es nemitējos klusībā ilgoties pēc savas agrākās trokšņa pilnās un bezrūpī-gās dzīves. Visgrūtāk man nācās pieradināties pava-dīt ziemas un rudens vakarus pilnīgā vientulībā. Līdz pusdienai kaut kā vilku laiku, runājoties ar stārastu, apbraukājot un pārraugot darbus vai arī apstaigājot jauniekārtojumus; taču, tiklīdz sāka

krēslo, galīgi nezināju, kur dēties. Nedaudzās grāmatas, ko atradu zem skapjiem un pieliekamajā, biju jau iemācījies no galvas. Visas pasakas, kādas vien atslēgzine Kirilovna atcerējās, bija man atstāstītas; sievu dziesmas man uzdzina skumjas. Sāku dzert nesaldinātus augļu liķie-rus, taču no tiem sāpēja galva; un, jāatzīstas, bija bail, ka nekļūstu par dzērāju aiz bēdām, t. i., par visnožēlojamāko dzērāju, kādus ne mazumu tiku redzējis mūsu apriņķī. Tuvu kaimiņu man apkārt nebija, izņemot divus vai trīs nožēlojamus bēdubrā-ļus, kuru tērzēšana lielāko tiesu izpaudās žagošanā un nopūtās. Vientulība bija panesamāka.

Četru verstu attālumā no manis atradās bagāta muiža, kas piederēja grāfienei B***; taču tajā dzīvoja tikai pārvaldnieks, jo grāfiene to bija apmeklējusi tikai vienreiz mūžā, savu laulību pirmajā gadā, un arī tad nodzīvojusi tur ne vairāk kā mēnesi. Taču otrajā manas vientulības pavasarī paklīda baumas, ka grāfiene ar vīru atbraukšot uz savu muižu. Un patiesi, jūnija mēneša sākumā viņi ieradās.

Bagāta kaimiņa ierašanās lauku iedzīvotājiem ir svarīgs notikums. Muižnieki un saimes ļaudis

to apspriež pāris mēnešu iepriekš un trīs gadus pēc tam. Kas attiecas uz mani, atzīstos, ziņa, ka ieradīsies jauna un daiļa kaimiņiene, mani stipri ietekmēja; degu nepacietībā viņu redzēt un tāpēc pirmajā svēt-dienā pēc grāfienes ierašanās pēcpusdienā devos uz *** ciemu stādīties priekšā viņu gaišībām kā tuvākais kaimiņš un padevīgs kalps.

Sulainis mani ieveda grāfa kabinetā, bet pats aiz-gāja pieteikt. Plašais kabinets bija iekārtots ar visu iespējamo, greznību; pie sienām stāvēja skapji ar grāmatām un virs katra — bronzas krūšutēls; virs marmora kamīna bija plats spogulis; grīda iztapsēta ar zaļu vadmalu un aplāta paklājiem. Atradinājies no greznības savā nabadzīgajā kaktā un jau sen neredzējis cita bagātību, samulsu un gaidīju grāfu ar drebēšanu, līdzīgi tam, kā provinces lūdzējs gaida ministra ierašanos. Durvis atvērās, un ienāca kādus trīsdesmit divus gadus vecs glīta izskata vīrietis. Grāfs tuvojās man atklāti un draudzīgi; centos saņemt-ties un jau sāku sevi ieteikt, taču viņš mani pār-trauca. Mēs apsēdāmies. Viņa valoda, brīva un laipna, drīz vien izkļiedēja manu pārliecīgo kautrību; sāku jau justies kā parasti,

kad pēkšņi ienāca grāfiene, un mulsums mani pārņēma vēl spējāk nekā iepriekš. Viņa patiesi bija skaistule. Grāfs mani iepazīstināja; gribēju apslēpt savu kautrību, cenzdami izturēties nepiespiesti, jutos vēl neveiklāk. Lai ļautu man atjēg-ties un pierast pie jaunās situācijas, viņi sāka tērzēt savā starpā, izturoties pret mani bez ceremonijām, kā pret labu kaimiņu. Pa to laiku sāku staigāt turp un atpakaļ, apskatīdams grāmatas un gleznas. Gleznās neesmu lietpratējs, tomēr viena saistīja manu uzmanību. Tā attēloja kādu Šveices ainavu; taču mani pārsteidza nevis gleznojums, bet tas, ka gleznu bija caururbušas divas lodes, ietriektas viena otrā.

— Tas nu gan ir labs šāviens, — teicu, vērsdamies pie grāfa.

— Jā, — viņš atbildēja, — šāviens ļoti teicams. Vai jūs labi šaujāt? — viņš jautāja.

— Diezgan labi, — es atbildēju, nopriecādamies, ka beidzot valoda pievērsusies lietām, kas man tuvas.

— Uz trīsdesmit soļiem kārtij garām nešaušu, pro-tams, ar pazīstamu pistoli.

— Patiesi? — grāfiene iesaucās, kļūdama visai uz-manīga. — Bet tu, mans draugs, vai

trāpīsi kārtī uz trīsdesmit soļiem?

— Būs kādreiz jāpamēģina, — grāfs atbildēja. — Savā laikā nešāvu slikti; taču nu jau četri gadi, kopš pistoli neesmu ņēmis rokā.

— O, — es piezīmēju, — tādā gadījumā varu derēt, ka jūsu augstība netrāpīs kārtī ne uz divdesmit soļiem: pistole prasa, lai vingrinātos ik dienas. To es zinu no pieredzes. Mūsu pulkā tiku uzskatīts par vienu no labākiem šāvējiem. Reiz gadījās, ka veselu mēnesi nebiju ņēmis pistoli rokā: manējās bija labo-šanā; un ko jūs domājat, jūsu augstība? Kad pēc tam sāku šaut, pirmajā dienā četrreiz no vietas netrāpīju pudelē uz divdesmit pieciem soļiem. Mums bija rotmistrs mēlgalis, jokdaris; viņš gadījās klāt un teica man: tas, brāl, nozīmē, ka tev roka neceļas pret pudeli. Nē, jūsu augstība, šos vingrinājumus nedrīkst noniecināt, tā pavisam var atradināties. Labākais šāvējs, kādu man izdevās satikt, šāva katru dienu vismaz reizes trīs pirms pusdienām. Tas viņam bija tāds paradums, tikpat kā mēriņš degvīna. — Grāfs un grāfiene priecājās, ka atraisījušās valodas.

— Un kā tad viņš šāva? — grāfs man jautāja.

— Nu tā, jūsu augstība: gadās, viņš ierauga —

uz sienas nosēžas muša; jūs smejaties, grāfien?
Nudien, taisnība. Gadās, ierauga mušu, uzsauc:
Kuzjka, pistoli! Kuzjka nes viņam pielādētu
pistoli. Viņš: blaukt, un ietriec mušu sienā!

— Tas ir apbrīnojami! — grāfs teica. — Bet
kā viņu sauca?

— Silvio, jūsu augstība.

— Silvio! — grāfs iesaucās, pielēkdams no
vietas.

— Jūs pazināt Silvio?

— Kā nu ne, jūsu augstība: mēs ar viņu
bijām draugi; mūsu pulkā viņš tika uzņemts kā
savējais brālis un biedrs; taču nu jau gadi pieci,
kopš neesmu saņēmis par viņu nekādu ziņu. Un
arī jūsu augstība pazināt viņu?

— Pazinu, ļoti labi pazinu. Vai viņš jums
netika stāstījis... taču nē, nedomāju; vai viņš
nestāstīja jums par kādu visai dīvainu notikumu?

— Vai par pļauku, jūsu augstība, ko
dabūjis viesī-bās no kāda trakuļa?

— Vai viņš minēja šā trakuļa vārdu?

— Nē, jūsu augstība, neminēja .. . Ak!
Jūsu augstība, — es turpināju, nojauzdams
patiesību, — atvai-nojiet ... es nezināju ... vai tikai
tas neesat jūs? .. .

— Es pats, — grāfs atbildēja ārkārtīgi uztraucies,

— un cauršautā glezna ir mūsu pēdējās tikšanās pie-miņa ...

— Ak, mans mīlais, — grāfiene sacīja, — dieva dēļ nestāsti; man bail klausīties.

— Nē, — grāfs atbildēja, — es visu izstāstīšu; kaimiņš zina, kā esmu aizvainojis viņa draugu; lai uzzina arī, kā Silvio man atriebās.

Grāfs piebīdīja man krēslu, un es ar vislielāko ziņkāri noklausījos šo stāstu:

— Pirms pieciem gadiem es apprecējos. Pirmo mēnesi — the honey moon¹ — pavadīju te, šai muižā.

Šim namam esmu pateicību parādā par sava mūža labākajiem brīžiem un arī vissmagākajām atmiņām.

Reiz novakarē mēs izjājām pastaigā; sievas zirgs nez kāpēc sanīķojās; viņa izbijās, atdeva man pavadu un devās mājup kājām; esāju pa priekšu. Pagalmā ieraudzīju ceļa ratus; man teica, ka kabinetā sēžot cilvēks, kas nevēlējies teikt savu vārdu, pateicis tikai, ka viņam pie manis esot darīšanas. Iegāju istabā un tumsā ieraudzīju kādu putekļiem klātu, ar bārdu apaugušu vīru;

viņš stāvēja pie kamīna. Piegāju tuvāk, pūlēdamies atcerēties, kas tas varētu būt. «Tu mani nepazīsti, grāf?» viņš jautāja drebošā balsī. «Silvio!» es iesaucos un, atzīstos, jutu, ka man pēkšņi mati sacēlas stāvus. «Jā,» viņš turpināja, «esmu parādā šāvienu; atbraucu izlādēt savu pistoli; vai esi gatavs?» Pistole viņam rēgojās no sānu kabatas. No-mērīju divpadsmit soļu un nostājos tur kaktā, lūg-dams viņu šaut ātrāk, kamēr sieva nav atgriezusies. Viņš kavējās — palūdza gaismu. Ienesu sveces. Aiz-taisīju durvis, pavēlēju nevienam nenākt iekšā un atkal lūdzu viņu šaut. Viņš izvilka pistoli un sāka tēmēt.. . Skaitīju sekundes .. . domāju par Mašu .. . Pagāja drausmīga minūte! Silvio nolaida roku. «No-žēloju,» viņš teica, «ka pistole nav pielādēta ar ķiršu kauliņiem... lode ir smaga. Man sāk likties, ka tā nav divkauja, bet slepkavība: neesmu pieradis tēmēt uz neapbruņotu. Sāksim no jauna; vilksim lozes, kam jāšauj pirmajam.» Man galva gāja riņķī... Šķiet, es nebiju ar viņu vienis prātis ... Beidzot mēs pielādē-jām vēl vienu pistoli; satinām divas zīmītes; viņš tās ielika tai pašā cepurē, kuru es kādreiz sašāvu; atkal izvilku pirmo numuru. «Tu, grāf, esi ellišķīgi lai-mīgs,»

viņš teica ar smīnu, ko nekad neaizmirsīšu. Nesaprotu, kas man bija lēcies un kā viņš varēja mani piespiest.. . bet — es izšāvu un trāpīju, lūk, tajā gleznā. (Grāfs ar pirkstu norādīja uz ložu caur-urbto gleznu; viņa seja dega kā ugunīs, grāfiene bija bālāka par savu lakatu; nevarēju noturēties neizsau- cies.)

— Es izšāvu, — grāfs turpināja, — un, paldies die-vam, netrāpīju; tad Silvio (tobrīd viņš patiesi bija drausmīgs) ... Silvio sāka tēmēt uz mani. Pēkšņi dur-vis atveras, Maša ieskrien un ar spalgu kliedzienu krīt man ap kaklu. Viņas klātbūtne atdeva man žirg-tumu. «Mīlā,» es viņai teicu, «vai tu neredzi: mēs jokojam! Kā tu esi nobijusies! Ej izdzer glāzi ūdens un atgriezies pie mums; es tevi iepazīstināšu ar savu senu draugu un biedru.» Maša vēl arvien neticēja. «Sakiet — vai vīrs runā taisnību?» viņa jautāja, vērsdamās pie bargā Silvio. «Vai tiesa, ka jūs abi jokojat?» — «Viņš vienmēr joko, grāfien,» Silvio viņai atbildēja. «Reiz viņš pa jokam iesita man plauku, pa jokam sašāva man, lūk, šo cepuri, pa jo-kam aizšāva man garām; tagad arī man radusies patika pajokot...» Ar šiem vārdiem viņš gribēja tēmēt uz mani. .. Viņas klātbūtnē! Maša metās

viņam pie kājām. «Celies augšā, Maša, kauns!» es iesaucos trakās dusmās. «Bet jūs, kungs, rimstieties zaimot nabaga sievieti! Vai jūs šausiet vai nē?» — «Ne-šaušu,» Silvio atbildēja, «esmu apmierināts; es redzēju tavu satraukumu, tavu bīklumu; es tevi pie-spiedu uz sevi izšaut, man pietiek. Tagad tu mani atcerēsies. Lai tevi tiesā tava sirdsapziņa.» Viņš gāja jau laukā, taču durvīs apstājās, atskatījās uz gleznu, ko es biju sašāvis, izšāva uz to, gandrīz netēmēdams, un pazuda. Sieva gulēja nemaņā; ļaudis neuzdroši-nājās Silvio aizkavēt un raudzījās uz viņu ar šausmām; viņš izgāja uz lievenēm, pasauca važoni un aizbrauca, pirms biju atjēdzies.

Grāfs apklusā. Tā es uzzināju beigas novelei, kuras sākums reiz mani tik ļoti bija pārsteidzis. Ar tās varoni es vairs nesatikos. Stāsta, ka Silvio Aleksandra Ipsilanti dumpja laikā vadījis heteristu pulku un kaujā pie Skuliāniem kritis.

PUTENIS

Zirgi kalnā, lejā trauc, Mīda sniegu dzijo . . .
Malā dievnams, ēnu skauts, Vientulīgi zvīlo.

Pēkšņi putenis jau dej, Aizvelk visas pēdas.
Melni kraukļu bari skrej, Baigi spārnus vēda.
Skumjas vaidu balsis brēc. Zirgi steidzas knaši,
Izbiedēti tumsā sēc, Krēpes svaidot aši.. .

Zukovskis

1811. gada beigās, laikā, kas mums labi palicis atmiņā, savā muižā Ņenaradovā dzīvoja lādzīgais Gavrila Gavrilovičs R**. Visa apkārtnē daudzinaja viņa viesmīlību un laipnību; kaimiņi pastāvīgi brauca pie viņa mieloties, iedzert, saspēlēt ar viņa sievu par piecām kapeikām bostonu, bet daži — lai paraudzītos uz viņu meitu Marju Gavrilovnu, slaidu, bālu septiņ-padsmit gadus vecu jaunavu. Viņa bija izslavēta par bagātu līgavu, un daudzi tīkoja dabūt viņu sev vai arī saviem dēliem.

Marja Gavrilovna bija augusi franču romānu ietekmē un tātad iemīlējusies. Viņas izredzētais bija nabadzīgs armijas praporščiks, kurš dzīvoja savā muižā atvaļinājumā. Pats par sevi saprotams, ka jau-nais cilvēks bija iekvēlojies

tādā pašā kaislē, taču viņa iecerētās vecāki, pamanījuši abu jauniešu tiek-smi, aizliedza meitai par viņu pat domāt, bet jauno cilvēku savā mājā uzņēma sliktāk nekā atvaļinātu tiesas piesēdētāju.

Mūsu mīlētāji sarakstījās un katru dienu satikās priedulājā vai arī pie vecās kapličas. Tur viņi zvērēja viens otram mūžīgu mīlestību, gaudās par likteni un apcerēja dažādus plānus. Tādējādi sarakstīdamies un sarunādamies, viņi (kas visai dabiski) nonāca pie šāda secinājuma: ja mēs viens bez otra nevaram elpot, bet cietsirdīgo vecāku griba ir šķērslis mūsu labklājībai, tad — vai nevarētu iztikt bez tās? Sapro-tams, šī laimīgā doma sākumā iešāvās galvā jaunajam cilvēkam un visai iepatikās arī Marjas Gavrilovnas romantiskajai iztēlei.

Pienāca ziema un pārtrauca viņu satikšanos, taču sarakste kļuva vēl rosīgāka. Vladimirs Nikolajevičs katrā vēstulē lūdzās, lai Marja Gavrilovna klausu viņam: abi slepeni salaulāsies, kādu laiku slēpsies, tad kritīs vecākiem pie kājām, kuri, protams, beidzot būs mīlētāju varonīgās pastāvības un nelaimes aiz-kustināti un katrā ziņā teiks: «Bērni! Nāciet mūsu

apkampienos.»

Marja Gavrilovna ilgi svārstījās; daudz bēgšanas plānu tika noraidīts. Beidzot viņa bija ar mieru: no-teiktajā dienā viņai nevajadzēja nākt vakariņās, bet palikt savā istabiņā ar ieganstu, ka sāp galva. Viņas kalponīte arī piedalījās sazvērestībā; abām viņām vajadzēja iziet dārzā pa sētas durvīm, aiz dārza atrast piebrauktas kamanas, iesēsties tajās un braukt no Ņenaradovas uz piecas verstis attālo Zadrinas ciemu, tieši uz baznīcu, kur Vladimirs jau viņas gaidīs.

Naktī pirms izšķirošās dienas Marja Gavrilovna itin nemaz negulēja; viņa posās, sēja saiņos veļu un drēbes, uzrakstīja garu vēstuli kādai jūsmīgai jaun-kundzei, savai draudzenei, otru — vecākiem. Marja Gavrilovna atvadījās no tiem gaužām aizkustinošos izteicienos, aizbildināja savu soli ar nepārvaramas kaisles spēku un nobeigumā rakstīja, ka par svētlai-mīgāko brīdi dzīvē uzskatīs to, kad viņai atļaus mes-ties dārgajiem vecākiem pie kājām. Aizzīmogojusi abas vēstules ar Tulas zīmodziņu, uz kura bija atveidotas divas liesmojošas sirdis ar piedienīgu uzrakstu, viņa pirms pašas

rītausmas nolikās gultā un iesnau-
dās, taču arī tad viņu ik brīdi modināja baigi sapņi. Te viņai
likās, ka tieši tai mirklī, kad sēdās kamanās, lai
brauktu laulāties, tēvs viņu notver un mokoši ātri
velk pa sniegu un met tumšā, bezdibenīgā
pazemē ... un viņa lidoja lejā pa galvu pa kaklu,
neizsakāmi pamirstot sirdij; te redzēja Vladimiru
bālu, asinīm noplūstošu guļam zālē. Viņš
mirdams spalgā balsī lūdzās jo ātrāk ar viņu
salaulāties ... Tad nejēdzī-gas, neizprotamas
vīzijas cita pēc citas lidinājās viņas priekšā.
Beidzot viņa piecēlās, bālāka nekā parasts, ar
patiesām galvas sāpēm. Tēvs un māte pamanīja
viņas satraukumu; viņu maigās rūpes un
nemitīgie jautājumi: «Kas tev kait, Maša? Vai tu,
Maša, neesi slima?» — plosīja viņas sirdi. Viņa
centās vecākus nomierināt, izlikties jautra, taču
nespēja. Pienāca vakars. Doma, ka pavada pēdējo
dienu savas dzimtas vidū, sažņaudza viņai sirdi.
Viņa bija tikko dzīva; viņa slepenībā atvadījās
no visiem cilvēkiem, no vi-siem apkārtējiem
priekšmetiem. Pasniedza vakariņas; viņas sirds
sāka stipri dauzīties. Drebošā balsī viņa paziņoja,
ka ēst negriboties, un sāka atvadīties no tēva un
mātes. Viņi meitu noskūpstīja un pēc para-duma

svētīja; viņa gandrīz apraudājās. Ienākusi savā istabā, viņa metās atzveltnī un pārplūda asarām. Kalponīte pierunāja viņu nomierināties un saņemties. Viss bija gatavs. Pēc pusstundas Mašai uz visiem laikiem vajadzēja atstāt vecāku namu, savu istabu, kluso jaunavas dzīvi. .. Laukā plosījās putenis; vējš gaudoja, slēgi drebēja un klaudzēja; viss viņai šķita draudi un skumīgs pareģojums. Drīz mājā viss ap-klusā un ieņēma miegā. Maša ietinās lielajā lakatā, uzvilka siltu mēteļi, paņēma rokās savu lādīti un izgāja uz sētas lieveņa. Kalponīte nopakaļ nesa divus saiņus. Viņas iegāja dārzā. Putenis nerimās; vējš pūta pretī, it kā cenzdamies aizkavēt jauno noziedznieci. Abas ar pūlēm aizgāja līdz dārza viņējam galam. Uz ceļa gaidīja kamanas. Zirgi nosaluši vairs negribēja stāvēt uz vietas; Vladimira važonis staigāja gar ilksīm, valdīdams rumakus. Viņš palīdzēja jaunkun-dzei un viņas kalponītei iesēties, novietot saiņus un lādīti, paņēma grožus, un zirgi aizauļoja. Pametuši jaunkundzi likteņa gādībai un važona Tereškas veik-lībai, pievērsīsīsimies tagad mūsu jaunajam mīlētājam.

Augu dienu Vladimirs braukāja apkārt. No rīta viņš apmeklēja Zadrinas mācītāju; ar pūlēm to

pieru-nāja; tad brauca pie kaimiņu muižniekiem meklēt lieciniekus. Vispirms viņš ieradās pie atvaļinātā četr-desmitgadīgā korneta Dravina, tas labprāt bija ar mieru. Šī dēka, viņš apgalvoja, atgādinot viņam agrā-kos laikus un huzāru nedarbus. Viņš pierunāja Vla-dimiru palikt uz pusdienām un galvoja, ka gan jau atradīšoties arī pārējie divi liecinieki. Un patiesi, tūliņ pēc pusdienām atbrauca ūsainais un piešainais mērnies Šmits un aprinča policijas priekšnieka kapteiņa dēls, sešpadsmit gadus vecs zēns, kurš nesen bija iestājies ulānos. Viņi ne vien pieņēma Vladimira priekšlikumu, bet pat zvērēja, ka gatavi atdot par viņu dzīvību. Vladimirs viņus sajūsmā apskāva un devās mājup, lai sagatavotos.

Jau sen bija satumsis. Uzticamo Terešku ar trijūgu un ar sīkiem, pamatīgiem norādījumiem viņš aizsūtīja uz Ņenaradovu, bet sev lika iejūgt mazās vien-zirga kamaniņas un viens pats, bez kučiera, devās uz Žadrinu, kur pēc pāris stundām vajadzēja atbraukt Marjai Gavrilovnai. Ceļš bija pazīstams, jābrauc mi-nūtes divdesmit.

Taču, tikko Vladimirs izbrauca no sādžas uz lauka, sacēlās vējš un tāds putenis, ka neko nevarēja redzēt. Dažos mirkļos aizputināja ceļu;

apkārtne pazuda dzel-tenīgi pelēkā miglā, caur kuru lidoja baltas sniega pikas; debess saplūda ar zemi. Vladimirs atradās klajā laukā un veltīgi mēģināja nokļūt uz ceļa; zirgs brīda uz labu laimi un ik brīdi vai nu iegrima ku-penā, vai iekrita bedrē, kamanas ik brīdi gāzās apkārt. Vladimirs pūlējās tikai nepazaudēt pareizo

virzienu. Taču viņam šķita, ka pagājusi jau vismaz pusstunda, bet viņš vēl arvien nebija ticis līdz Zad- rindas birzij. Pagāja vēl minūtes desmit; birzs arvien nerādījās. Vladimirs brauca pa lauku, ko šķērsoja dziļa grava. Putenis nerimās, debess nenoskaidrojās. Zirgs sāka pagurt, arī pašam sviedri plūda aumaļām, lai gan ik mīļu brīdi līdz jostasvietai atradās sniegā.

Beidzot Vladimirs pamanīja, ka brauc nepareizā virzienā. Viņš apstājās, sāka domāt, pūlējās atcerēties, nojaust un pārlicinājās, ka jāgriežas pa labi. Brauca pa labi. Zirgs tikko vilkāš. Jau vairāk nekā stundu viņš bija ceļā. Zadrinai tepat kaut kur vāja-dzēja būt. Taču viņš brauca, brauca, bet laukam nebija gala. Visapkārt tikai kupenas un gravas; ik brīdi kamanas gāzās apkārt, ik brīdi viņš tās cēla augšā. Laiks ritēja; Vladimirs sāka stipri uztraukties.

Beidzot sānis pavīdēja kaut kas melns. Vladimirs pagrieza zirgu turp. Piebraucis ieraudzīja birzi. Pal-dies dievam, viņš nodomāja, tagad tuvu. Sāka braukt gar birzi, cerēdams tūliņ nokļūt uz pazīstamā ceļa vai arī apbraukt apkārt. Žadrina atradās tūliņ aiz birzs. Drīz viņš atrada ceļu un iebrauca kailo lapkoku ēnā. Vējš te nevarēja plosīties; ceļš bija gludens; zirgs kļuva mundrāks, un Vladimirs nomierinājās.

Taču viņš brauca, brauca, bet Zadrina arvien vēl nerādījās; birzij nebija gala. Vladimirs ar šausmām ieraudzīja, ka iebraucis svešā mežā. Viņu pārņēma izmisums. Viņš uzšāva zirgam; nabaga kustonis cen-tās rikšot, bet drīz vien pagura un pēc ceturtdaļ-stundas atkal sāka iet soļos, neraugoties uz visām nelaimīgā Vladimira pūlēm.

Mazpamazām koki kļuva retāki, un Vladimirs izbrauca no meža; Žadrinu neredzēja. Varēja būt ap pusnakti. Asaras viņam izsprāga no acīm; viņš brauca uz labu laimi. Putenis aprima, mākoņi izklīda, priekšā pletās līdzenums, klāts ar baltu, viļņainu segu. Nakts bija diezgan gaiša. Netālu viņš ieraudzīja sādžiņu no četrām vai piecām sētām. Vladimirs brauca turp. Pie pirmās būdas

viņš izlēca no kamanām, pieskrēja pie loga un sāka klaudzināt. Pēc brītiņa koka slēģis pacēlās un večuks pabāza savu sirmo bārdu.

— Ko tu gribi? — Vai tālu līdz Zadrinai? — Vai līdz Zadrinai tālu? — Jā, jā! Vai tālu? — Tepat jau ir; būs kādas desmit verstis. — Pie šiem vārdiem Vladimirs iekampa sev matos un sastinga kā cilvēks, kam piespriests nāves sods.

— No kurienes tu būsi? — vecais turpināja. Vla-dimiram nebija dūšas atbildēt uz jautājumiem. — Vai tu, vecais, vari man dabūt zirgus līdz Zadrinai?

— Kas nu mums par zirgiem, — vecais vīrs atbildēja.

— Nu bet vai nevarētu dabūt kaut vai pavadoni? Samaksāšu, cik prasīs. — Pagaidi, — vecais teica, slēģi nolaizdams, — es izsūtīšu dēlu; viņš tevi pava-dīs. — Vladimirs sāka gaidīt. Nepagāja ne minūte, kad viņš atkal piedauzīja. Slēģis pacēlās, bārda parā-dījās. — Ko tu gribi? — Kur tas tavs dēls? — Tūliņ iznāks, kājas auj. Vai būsi nosalis? Ienāc apsildies.

— Paldies, sūti ātrāk dēlu.

Vārti iečīkstējās, iznāca puisis ar bozi rokā un gāja pa priekšu, gan rādīdams, gan taustīdams

zem kupenām aizputināto ceļu. — Cik pulkstenis? — Vla-dimirs viņam jautāja. — Nu jau drīz svīdīs gaisma, — jaunais zemnieks atbildēja. Vladimirs vairs nerunāja ne vārda.

Dziedāja gaiļi, un bija jau gaišs, kad viņi sasniedza Zadrinu. Baznīca bija aizslēgta. Vladimirs samaksāja pavadonim un brauca uz mācītāja māju. Pagalmā viņa trijjūga nebija. Ak vai, kāda ziņa viņu gaidīja!

Taču atgriezīsimies pie krietnajiem Ņenaradovas muižniekiem un paskatīsimies, kas notiek pie viņiem.

Nu itin nekas.

Vecie atmodās un izgāja viesistabā. Gavri-la Gavri- lovičs — mīci galvā un flaneļa svārku mugurā, Pras- kovja Petrovna — tērpusies vatētā rītakleitā. Ienesa patvāri, un Gavri-la Gavrilovičs sūtīja skuķi, lai uz-zina, kā Marjai Gavrilovnai ar veselību un kā viņa gulējusi. Skuķis atgriezās, paziņodams, ka jaunkun-dze, sak, esot gulējusi slikti, ka, sak, tagad viņai esot jau labāk un ka viņa, sak, tūliņ iznākšot viesistabā. Un patiesi, durvis atvērās, un Marja Gavrilovna pie-nāca sasveicināties ar tētiņu un māmiņu.

— Kā tev ar galvu, Maša? — Gavri-la

Gavrilovičs jautāja. — Labāk, tētiņ, — Maša atbildēja. — Jā-domā, tu, Maša, vakar būsi tvanu dabūjusi, — Pras-kovja Petrovna teica. — Var jau būt, māmiņ, — Maša atbildēja.

Diena pagāja labi, taču naktī Maša saslima. Aizsū-tīja uz pilsētu pēc daktera. Tas atbrauca pret vakaru un atrada slimo murgojam. Bija piemeties stiprs kar-sonis, un nabaga slimniece divas nedēļas atradās kapa malā.

Neviens visā mājā nedabūja zināt par nodomāto bēgšanu. Iepriekšējā vakarā uzrakstītās vēstules tika sadedzinātas; Mašas istabene nevienam neko nestās-tīja, bīdamās kungu dusmu. Mācītājs, atvaļinātais

kornets, ūsainais mērnieks un mazais ulāns ne jau velli bija mazrunīgi. Važonis Tereška nekad neko lieku nebilda, pat iereibis būdams. Tādā kārtā noslē-pumu glabāja vairāk nekā pusducis sazvērnieku. Taču Marja Gavrilovna pati nemitīgos murgos iz-pauda savu noslēpumu. Tomēr viņas vārdi bija tik nesakarīgi, ka māte, kas neatgāja no gultas, no tiem varēja saprast tikai to, ka viņas meita nāvīgi iemīlē-jusies Vladimirā Nikolajevičā un ka varbūt mīla ir viņas slimības cēlonis. Viņa apspriedās ar vīru, ar

dažiem kaimiņiem, un beidzot visi vienbalsīgi nolēma, ka, acīm redzot, tāds ir Masas liktenis, ka lik-teņa lēmumam nevar pretoties, ka nabadzība nav netikums, ka jādzīvo būs nevis ar bagātību, bet ar cilvēku, un tamlīdzīgi. Tikumiski sakāmvārdi ir ap-brīnojami noderīgi tais gadījumos, kad mēs paši maz ko varam izdomāt sev par mierinājumu.

Pa to laiku jaunkundze sāka izveseļoties. Vladimirs sen nebija manīts Gavrilas Gavriloviča namā. Viņu biedēja vēsā uzņemšana. Nolēma aizsūtīt pēc viņa un paziņot negaidīto laimi: piekrišanu laulībām. Bet kāds bija Nenaradovas muižnieku pārsteigums, kad uz šo aicinājumu viņi saņēma pusē vājprātīgu vēs-tuli! Viņš tiem paziņoja, ka nemūžam kāju nesperšot Gavrilas Gavriloviča namā, un lūdza aizmirst nelai-mīgo, kuram nāve vienīgā cerība. Pēc dažām dienām viņi uzzināja, ka Vladimirs iestājies armijā. Tas no-tika 1912. gadā.

Ilgī nedrīkstēja to darīt zināmu Mašai, kura veselo-jās. Viņa nekad Vladimiru nepieminēja. Pēc dažiem mēnešiem, atradusi viņa vārdu to vidū, kas varonīgi cīnījušies un smagi ievainoti kaujā pie Borodinas, viņa pagība, un bija

jābaidās, ka karsonis var atgriez-ties. Tomēr, paldies dievam, ģībonim seku nebija.

Viņu piemeklēja citas bēdas: nomira Gavriļa Gav-rilovičs, atstādams meitu par savas muižas mantinieci. Taču mantojums viņu neiepriecēja, viņa no visas sirds dalījās nabaga Praskovjas Petrovņas bēdās un zvērēja nekad no mātes nešķirties; abas viņas pamēta Nenaradovu, šo bēdīgo atmiņu vietu, un pārcēlās Uz dzīvi savā *** muižā.

Līgavaiņi arī te lidinājās ap jauko un bagāto līgavu; taču viņa nevienam nedeva ne mazāko ce-rību. Māte dažreiz mēģināja pierunāt, lai meita izvē-las sev draugu; Marja Gavrilovna purināja galvu un kļuva domīga. Vladimirs vairs nebija starp dzī-vajiem: viņš nomira Maskavā pirms franču ienākša-nas. Vladimira piemiņa Mašai šķita svēta; vismaz viņa glabāja visu, kas vien viņu atgādināja: grāma-tas, kuras kādreiz viņš bija lasījis, viņā zīniējūmuš, notis un dzejoļus, kurus viņš tai bijā pārrakstījis. Kaimiņi, višu uzzinājuši, brīnījās par viņas pastāvību Un ziņkārīgi gaidīja varoni, kas beidzot nāktu un uzvarētu šīs jaunavīgās Artemīzijas skumjo uzticību.

Pa to laiku karš bija ar slavu pabeigts. Mūsu pulki atgriezās no ārzemēm. Ļaudis skrēja tos sagaidīt. Mūzika spēlēja jaunapgūtās dziesmas: Vive Henii Quatre!\ Tiroles valšus un ārijas no Džokondas. Virs-nieki, kas karā bija aizgājuši gandrīz vai zēnu gados, atgriezās, kauju gaitās nobrieduši, apkārti krustiem. Kareivji jautri tērzēja savā starpā, ik brīdi savā runā iejaukdami vācu un franču vārdus. Neaizmirstams laiks! Slavass un sajūsmas laiks! Cik spēcīgi sita krievu sirds pie vārda tēvija! Cik saldass bija atkal-redzēšanās asaras! Ar kādu vienprātību mēs apvienojām tautas lepnuma un mīlas jūtas uz valdnieku! Un cik aizkustinošs brīdis tas bija viņam!

Sievietes, šīs krievu sievietes, toreiz bija brīnišķīgas. Viņu parastais aukstums bija izzudis. Viņu jūssma patiesi bija apburoša, kad, uzvarētājus sagaidot, viņas sauca: urā!

Un gaisā cepurītes sviēda.

Kurš no toreizējiem virsniekiem neatzīs, ka krievu sievietei viņš parādā par labāko, vērtīgāko balvu? ...

Šai spožuma pilnajā laikā Marja Gavrilovna ar māti dzīvoja*** guberņā un neredzēja, kā abas

galvas-pilsētas svinēja karaspēka atgriešanos. Taču aprīņ-ķos un uz laukiem vispārējā jūsma varbūt bija vēl spē-cīgāka. Virsnieka parādīšanās šais vietās bija īsti svēt-ki, un frakā tērptam mīlētājam tā kaimiņos klājās plāni.

Mēs jau teicām — lai gan Marja Gavrilovna iztu-rējās vēsi, viņu joprojām lenca rokas tīkotāji. Taču visiem vajadzēja atkāpties, kad viņas pilī ieradās ievainotais huzāru pulkvedis Burmins ar Georgiju pogcaurumā un interesanti bāls, kā izteicās turienes jaunkundzes. Viņam bija kādi divdesmit seši gadi. Viņš bija atbraucis atvaļinājumā uz savu muižu, kas atradās blakus Marjas Gavrilovnas īpašumam. Marja Gavrilovna viņu ļoti ievēroja. Jaunā pulkveža klātbūtnē viņa parasti atdzīvojās. Nevar teikt, ka viņa ar to koķetētu; taču dzejnieks, ja redzētu viņas izturēšanos, teiktu:

— _____ Se amor non ē, che dunque? ..
1 Ja tā nav mīla, kas tad? ... (Itāl.)

Burmins paliesi bija ļoti jauks jauns cilvēks. Vi-ņam bija tieši tāds raksturs, kāds patīk sievietēm: viņš bija pieklājīgs un vērīgs, bez kādām pretenzijām un bezrūpīgi zobgalīgs. Pret Marju Gavrilovnu viņš izturējās vienkārši un

brīvi; taču, lai ko jaunā sie-viete teiktu vai darītu, viņa skatieni tai vien sekoja. Šķita — pēc dabas viņš kluss un kautrīgs, bet baumas apgalvoja — kādreiz esot bijis briesmīgs trakulis, tomēr šīs valodas viņam nekaitēja Marjas Gavrilovnas acīs; viņa (tāpat kā visas jaunas dāmas) ar patīku atvainoja Burmina pārgalvības, kas atsedza viņa dros-mīgo un kvēlo raksturu.

Bet visvairāk (vairāk nekā viņa maigums, vairāk nekā patīkamā tērzēšana, vairāk nekā interesantais bālums, vairāk nekā pārsietā roka) .. visvairāk viņas ziņkāri un iztēli gumdīja jaunā huzāra klusēšana. Viņa nevarēja nenojaust, ka ļoti tam patīk; jādomā, arī viņš ar savu prātu un pieredzi jau bija pamanījis, ka Marja Gavrilovna viņu ievērojusi: kā tad varēja gadīties, ka viņš vēl arvien nav kritis viņai pie kā-jām un nav atzinies mīlestībā? Kas viņu kavēja? Kaut-rība, kas nav šķirama no patiesas mīlestības, vai vil-tīga meitu mednieka lepnums un koķetība? Tas viņai bija mīkla. Labi visu apdomājusi, Marja Gavrilovna nāca pie slēdziena, ka vienīgais iemesls tam kautrība, un nolēma viņu iedrošināt ar lielāku uzmanību un, raugoties pēc apstākļiem, pat ar maigumu. Viņa ga-tavoja atrisinājumu visai

pārsteidzošu un ar nepacie-tību gaidīja romantiskās izskaidrošanās brīdi. Noslē-pums, lai tas būtu kāds būdams, vienmēr moka sie-vietes sirdi. Viņas kara darbībai bija vēlamās sekas: vismaz Burmins kļuva ļoti domīgs, un viņa melnās acis tik kvēli kavējās pie Marjas Gavrilovnas, ka izšķi-rošais brīdis šķita jau tuvs. Kaimiņi runāja par kā-zām kā par izlemtu jautājumu, un labā Praskovja Petrovna priecājās, ka viņas meita beidzot atradusi sev cienīgu līgavaini.

Reiz vecīte viena pati sēdēja viesistabā un izlika grandpasjansu, kad Burmins ienāca un tūliņ apjautā-jās pēc Marjas Gavrilovnas. — Viņa ir dārzā, — vecīte atbildēja, — ejiet pie viņas, es jūs gaidīšu šeit. — Burmins aizgāja, bet vecīte pārmeta krustu un nodomāja: varbūt jautājums šodien arī atrisi-nāsies!

Burmins atrada Marju Gavrilovnu pie dīķa zem vītola ar grāmatu rokā, tērpušos baltā tērpā, kā īstu romāna varoni. Pēc pirmajiem jautājumiem Marja Gavrilovna tīšuprāt mitējās sekmēt sarunu, tādējādi pastiprinādama abpusējo samulsumu, no kura varēja izglābties tikai ar pēkšņu un apņēmīgu izrunāšanos. Tā

arī notika: Burmins, sajuzdams apgrūtinošo stā-vokli, sacīja, ka sen jau meklējis gadījumu atklāt viņai savu sirdi, un lūdza brīdi uzmanības. Marja Gavrilovna aizvēra grāmatu un nodūra acis par zīmi, ka ir ar mieru.

— Es jūs mīlu, — Burmins teica, — es jūs kaislīgi mīlu ... (Marja Gavrilovna pietvīka un nodūra galvu vēl zemāk.) Esmu rīkojies neapdomīgi, ļaudamies mīlam paradumam, paradumam jūs ik dienas redzēt Un dzirdēt.. (Marja Gavrilovna atcerējās St. Preux pirmo vēstuli.) Tagad jau vēlu pretoties savam lik-tenim; atmiņas par jums, jūsu mīlais, nesalīdzināmais tēls kopš šā brīža būs manas dzīves mokas un prieci-nājums; taču man atlicis veikt grūtu pienākumu, at-klāt jums drausmīgu noslēpumu un nolikt starp mums nepārvaramu šķērsli... — Tas vienmēr ir pastāvē-jis, — Marja Gavrilovna viņu ātri pārtrauca, — es nekad nevaru būt jūsu sieva... — Zinu, — viņš klusu atbildēja, — zinu, ka jūs kādreiz esat mīlējusi, taču nāve un trīs gadus ilgā sērošana . .. Labā, mīlā Marja Gavrilovna! Necentieties atņemt man bei-dzamo mierinājumu: doma, ka jūs būtu ar mieru darīt mani laimīgu, ja vien ... klusējiet, dieva dēļ,

klusē-jiet. Jūs mokāt mani. Jā, es zinu, es jūtu, jūs būtu mana, taču esmu visnelaimīgākais radījums. .. esmu precējies!

Marja Gavrilovna pārsteigta paskatījās uz viņu

— Esmu precējies, — Burmins turpināja. — Esmu precējies jau ceturto gadu un nezinu, kas ir mana sieva, un kur viņa atrodas un vai jel kādreiz ar viņu tikšos!

— Ko jūs sakāt? — Marja Gavrilovna iesaucās. — Cik tas dīvaini! Turpiniet, pastāstīšu vēlāk ... taču turpiniet, ļoti lūdzu.

— 1812. gada sākumā, — Burmins teica, — es steidzos uz Viļņu, kur mitinājās mūsu pulks. Reiz, vēlu vakarā atbraucis stacijā, gribēju likt ātrāk iejūgt zirgus, bet sacēlās drausmīgs putenis, un uzraugs un važoni ieteica man nogaidīt. Paklausīju viņiem, taču mani pārņēma neizprotams nemiers; šķita, kāds mani tā vien gumdī. Un putenis itin nemaz nemitējās; neizturēju, atkal pavēlēju jūgt un braukt pa visu puteni. Važonis bija sadomājis laisties pa upi, kas par trim verstīm saīsinātu ceļu. Krasti bija aizputināti; važonis nepamanīja vietu, kur jāizbrauc uz ceļa, un mēs nokļu-vām svešā pusē.

Putenis nerimās; ieraudzīju uguntiņu un liku doties turp. Mēs iebraucām sādžā; lauku baznīciņā mirgoja uguns. Baznīca bija atvērta, pa-galmā stāvēja vairākas kamanas; uz lieveņa staigāja ļaudis. «Šurp! šurp!» vairākas balsis uzsauca. Liku važonim pieturēt. «Apžēliņ, kur tu kavējies!» man kāds teica. «Līgava pagībusi; mācītājs nezina, ko da-rīt; mēs bijām gatavi braukt atpakaļ. Kāp laukā vei-cīgāk.» Klusēdams izlēcu no kamanām un iegāju baznīcā, ko vāji apgaismoja divas vai trīs sveces. Meitene sēdēja uz soliņa baznīcas tumšajā kaktā; otra viņai rīvēja deniņus. «Paldies dievam,» tā teica, «bei-dzot jūs ieradāties. Jūs gandrīz nogalējāt jaunkun-dzi.» Vecais mācītājs pienāca pie manis un jautāja: «Vai pavēlēsiet sākt?» — «Sāciet, sāciet, tētiņ,» izklai-dīgi atbildēju. Meiteni piecēla. Man viņa šķita glīta .. . Neizprotama, nepiedodama aušība ... nostā-jos viņai blakus pie altāra; garīdznieks steidzās; trīs vīrieši un istabene balstīja līgavu un nodarbināti bija tikai ar viņu. Mūs salaulāja. «Saskūpstieties,» mums teica. Mana sieva pavērsa pret mani savu bālo seju. Gribēju viņu noskūpstīt. .. Viņa iesaucās: «Ai, tas nav viņš! nav viņš!» — un pakrita

nemaņā. Liecinieki pievērsa man izbiedētas acis. Es apgriezos, neviena neaizkavēts, izgāju no baznīcas, metos iekšā kulbā un uzkriedzu: «Brauc!»

— Mans dievs! — Marja Gavrilovna iesaucās. — Un jūs nezināt, kas notika ar jūsu nabaga sievu?

— Nezinu, — Burmins atbildēja, — nezinu, kā sauc sādžu, kur laulājos, neatceros, no kādas stacijas braucu. Toreiz tik maz uzmanības pievērsu savam no-ziedzīgajam nedarbam, ka, tiklīdz baznīca bija aiz muguras, aizmigu un pamodos nākamās dienas rītā jau trešajā stacijā. Kalps, kas toreiz bija man līdzi, nomira karā, un tā man nav cerību uzmeklēt to, kuru tik nežēlīgi izjokoju un kura tagad tik nežēlīgi atriebta.

— Mans dievs, mans dievs! — Marja Gavrilovna teica, viņa roku satverdama. — Tad tas bijāt jūs! Un jūs mani nepazināt? ...

Burmins nobālēja ... un metās pie viņas kājām ...

ZĀRCINIEKS

Vai zārkus neskatām ikdien, Šis zemes
sirmojuma zīmes?

Deržavins

Zārcinieka Adriana Prohorova beidzamās
grabažas bija sakrautas uz liķratiem, un izģindis
zirgu pāris ceturto reizi vilkās no Basmannajas
uz Ņikitas ielu, kurp zārcinieks pārvadājās ar
visu savu namu. Vei-kalu aiznaglojis, pie vārtiem
viņš piestiprināja sludi-nājumu, ka māja
pārdodama un izīrējama, un kājām devās uz
jauno dzīves vietu. Tuvodamies dzeltenajam
namiņam, kurš tik sen bija kārdinājis viņa iztēli
un beidzot tika nopirkts par prāvu summu,
vecais zārci-nieks izbrīnījies juta, ka viņa sirds
nepriecājas. Pār-kāpis nepazīstamo slieksni un
atradis savā jaunajā mājā jezgu, viņš nopūtās pēc
vecā grausta, kur astoņ-padsmīt gados bija
nodibinājusies visstingrākā kārtība, un sāka rāt
savas abas meitas, kā arī kalponi par gausumu,
un pats ņēmās palīdzēt. Drīz vien kārtība tika
ieviesta; kibots ar svētbildēm, skapis ar
trau-kiem, galds, dīvāns un gulta ieņēma tiem
noteiktos kaktus dibenistabā; virtuvē un

viesistabā novietojās saimnieka ražojumi: visādu krāsu un dažādu izmēru zārki, kā arī skapji ar sēru cepurēm, apmetņiem un lāpām. Virs vārtiem pacēlās izkārtne, kur bija uz-gleznots tukls Amors ar apgāztu lāpu rokā un uz-raksts. «Šeit tiek pārdoti un pārvilkti zārki, nekrāsoti un krāsoti, kā arī izīrēti un laboti vecie.» Meitenes aizgāja uz savu istabiņu. Adrians apstaigāja jauno mītni, nosēdās pie loga un pavēlēja uzlikt patvāri.

Izglītots lasītājs zina, ka Šekspīrs un Valters Skots abi notēlojuši savus kapračus jautrus un joku mīlotājus, lai ar šo pretstatu jo spēcīgāk pārsteigtu mūsu iztēli. Aiz cieņas pret patiesību mēs nevaram sekot viņu paraugam un esam spiesti atzīties, ka mūsu zārcinieka raksturs pilnīgi atbilda viņa drūmajam amatam. Adrians Prohorovs vienmēr bija īdzīgs un domīgs. Klusēšanu viņš pārtrauca, tikai lai izrātu savas meitas, kad notvēra tās bez darba raugāties pa logu uz garāmgājējiem, vai arī, lai par saviem darinājumiem uzprasītu pārmērīgu cenu no ļaudīm, kam gadījās nelaime (bet dažreiz arī prieks) tos iegādāties. Un tā Adrians, sēdēdams pie loga un tukšodams septīto tējas tasi, pēc sava paraduma bija nogrimis bēdīgās pārdomās. Viņš

domāja par lietus gāzi, kas pirms nedēļas pie pašiem pilsētas vārtiem bija pārsteigusi atvaļinātā brigadiera bēres. Daudzi apmetņi no lietus saruka, daudzas cepures sašķobījās. Adrians paredzēja neatliekamus izdevumus, jo viņa senais apbedīšanas tērpu krājums atradās nožēlojamā stāvoklī. Zaudējumu viņš cerēja uzvelt vecajai tirgonei Trjuhina, kura jau apmēram gadu atradās pie miršanas. Taču Trjuhina mira Razguļajas ielā, un Prohorovs baidījās, ka viņas mantinieki, lai gan solījušies, diez vai vīžos sūtīt pēc viņa tādu gaisa gabalu un, kas zina, salīgs ar kādu tuvāk atrodamu uzņēmēju.

Šis pārdomas pēkšņi pārtrauca trīs brīvmūrnieciski klauvējieni pie durvīm. — Kas tur ir? — zārcinieks jautāja. Durvis atvērās, un vīrs, kurā pēc pirmā acu uzmetiena varēja pazīt amatnieku vācieti, ienāca istabā un ar jautru izskatu tuvojās zārciniekam. — Atvainojiet, mīlo kaimiņ, — viņš teica tai krieviskajā izlok-snē, kuru mēs vēl šobaltdien bez smiekiem nevaram klausīties, — atvainojiet, ka jūs iztraucēju... gri-bēju ar jums jo ātrāk iepazīties. Esmu kurpnieks, mani sauc par Gotlību Šulcu, dzīvoju

otrajā ielas pusē, tai namiņā, kas pretī jūsu logiem. Rītu es svē-tīju savas sudrabkāzas un ielūdzu jūs un jūsu meitas uz draudzīgām pusdienām pie manis. — Ielūgums lab-vēlīgi tika pieņemts. Zārcinieks piedāvāja kurpniekam krēslu un tasi tējas, un, pateicoties Gotlība Šulca vaļsirdīgajam raksturam, drīz vien abi draudzīgi tēr-zēja. — Kā jūsu žēlastībai iet ar tirgošanos? — Adri-ans jautāja. — E-he-he, — Šulcs atbildēja, — gan šā, gan tā. Nevaru žēloties. Lai gan, protams, man nav tāda prece kā jums: dzīvais bez zābakiem iztikš, bet mironis bez zārka nedzīvo. — Tīra patiesība, — Adrians piebilda. — Tomēr, ja dzīvajam nav naudas, par ko zābakus nopirkt, tad, neņemiet ļaunā, viņš staigā basām kājām; bet plikata mironis ņem sev zārku bez maksas. — Tādā garā viņiem saruna turpinājās vēl kādu laiku; beidzot kurpnieks piecēlās un atvadījās no zārcinieka, atkārtodams savu ielū-gumu.

Nākamajā dienā tieši pulksten divpadsmitos zārci-nieks ar abām savām meitām izgāja pa jaunpirktās mājas mazajiem vārtiņiem un devās pie kaimiņa. Ne-aprakstīšu ne Adriana Prohorova krievu kaftanu, ne Akuļinas un Darjas

eiropēiskos tērpus, atkāpjoties šai ziņā no paražas, pie kādas turas tagadējie romāņu rakstītāji. Taču neuzskatu par lieku piebilst, ka abas jaunavas uzlika dzeltenas cepures un apāva sarkanas kurpes, ko viņas darīja tikai svinīgos gadījumos.

Kurpnieka šaurais dzīvoklis bija viesu pilns; tie bija lielāko tiesu amatnieki vācieši ar savām sievām un zeļļiem. No krievu ierēdņiem bija vienīgi vietējā posteņa policists, igauņis Jurko, kurš, kaut gan nie-cīga amata, bija pratis iegūt sevišķu mājastēva lab-vēlību. Kādus divdesmit piecus gadus viņš kalpoja šai amatā uzticīgi un taisnprātīgi, līdzīgi Pogoreļska[12]pastniekam. Divpadsmitā gada ugunsgrēks, iznīcināja pirmo galvaspilsētu, aprija arī viņa dzelteno būdu. Taču tūdaļ pēc ienaidnieka aizdzīšanas tās vietā uz-radās jauna, pelēcīga, ar baltām doriešu stila kolon-nām, un Jurko atkal sāka staigāt tās priekšā ar āvu un rupjas vadmalas bruņās. Viņu pazina vairums vā-ciešu, kas dzīvoja pie Ņikitas vārtiem: daži no tiem bija nācies pie Jurko pat pārgulēt naktīs no svētdienas uz pirmdienu. Adrians tūlī ar viņu iepa-zinās, kā jau ar cilvēku, pēc kura agru vai vēlu var būt vajadzība, un, kad viesi

devās pie galda, viņi apsēdās blakus. Šulca kungs un kundze un viņu meita, septiņpadsmit gadu vecā Lothena, pusdienojot ar viesiem, kopīgiem spēkiem tos cienāja un palī-dzēja virējai apkalpot. Alus plūda. Jurko ēda par četriem. Adrians no viņa neatpalika; viņa meitas vīzējās; saruna vācu valodā ik brīdi kļuva skaļāka. Pēkšņi mājastēvs pieprasīja uzmanību un, attaisīdams aizlakotu pudeli, uzsauca krieviski: «Uz manas kriet-nās Luīzas veselību!» Pusšampanietis sāka putot. Mā-jastēvs maigi noskūpstīja savas četrdesmitgadīgās draudzenes svaigo seju, un viesi trokšņaini izdzēra uz krietnās Luīzas veselību. — Uz manu laipno viesu veselību! — mājastēvs uzsauca, atkorķēdams otru pudeli; un viesi viņu tencināja, tukšodami savas glāzes. Tad veselības sekoja cita pēc citas: dzēra uz katra viesā veselību atsevišķi, dzēra uz Maskavas un uz vesela duča Vācijas pilsētiņu veselību, dzēra uz visām cunftēm kopā un uz katru atsevišķi, dzēra uz buršu un zellu veselību. Adrians dzēra cītīgi un kļuva tik jautrs, ka pats uzsauca kādu jocīgu tostū. Pēkšņi kāds viesis, resnais maiznieks, pacēla glāzi un uz-sauca: — Uz to ļaužu veselību, kam mēs strādājam, unserer Kundleute. —

Priekšlikums, tāpat kā visi citi, tika vienprātīgi un ar prieku pieņemts. Viesi sāka cits citam klanīties, drēbnieks kurpniekam, kurpnieks drēbniekam, maiznieks viņiem abiem diviem, visi maizniekam, un tā joprojām. Jurko, vērsdamies šai savstarpējās klanīšanās brīdī pie sava kaimiņa, ierē-cās: «Kas ir? dzer, kaimiņ, uz savu miroņu veselību.» Visi sāka smieties, taču zārcinieks uzskatīja sevi apvainotu un saviebās. Neviens to nepamanīja, viesi dzēra joprojām, un dievnamos jau iezvanīja vakara dievkalpojumu, kad piecēlās no galda.

Viesi izklīda vēlu un lielāko tiesu jautrā omā. Res-nais maiznieks un grāmatsējēs, kuram seja izskatījās kā sarkana saljāna sējumā, zem rokas aizveda Jurko uz viņa būdu, tā papildīdami krievu sakāmvārdu: dots devējam atdodas. Zārcinieks pārnāca mājās pie-dzēries un nikns. — Nudien, kas tad tas ir? — viņš skaļi sprieda, — ar ko mans amats negodīgāks par citiem? Vai zārcinieks ir brālis bendem? Ko tie pa-gāni smejas? Vai tad zārcinieks ir meteņu āksts? Gri-bēju viņus ieaicināt uz mājas iesvētībām un sarīkot tādas dzīres, ka lai galvas kūp; bet tagad ni, nenieka viņi nedabūs! Saaicināšu tos, kam

strādāju: pareizti-cīgos miroņus. — Ko tu, tētiņ, runā? — iesaucās kal-pone, kas patlaban viņam noāva kājas. — Ko tu mels niekus? Pārmet krustu! Aicināt miroņus uz mā-jas iesvētībām? Vai prāts! — Nudien, saaicināšu, — Adrians turpināja, — un rītdien pat. Laiņi lūdzam, mani labdari, nāciet rītvakar pie manis dzīrot; pa-cienāšu ar to, ko dievs devis. — Ar šiem vārdiem zārcinieks nolikās gultā un drīz vien sāka krākt.

Pagalmā vēl bija tumšs, kad Adrianu pamodināja. Tonakt bija nomirusi tirgone Trjuhina, un viņas pār-valdnieka ziņnesis jāšus bija ataulekšojis pie Adriana ar šo vēsti. Zārcinieks par to iedeva viņam divdesmit kapeikas mēriņam; steidzīgi apgērbās, paņēma važoni un brauca uz Razguļaju. Pie nelaiķes nama vārtiem jau stāvēja policija un kā kraukļi, kas saož līķi, pa-staigājās tirgoņi. Nelaiķe gulēja uz galda, vaska dzel-tena, taču vēl trūdēšanas neizķēmota. Ap viņu drūzmējās radi, kaimiņi un mājnietki. Visi logi bija vērti; sveces dega; garīdznieki skaitīja lūgsn / Adrians piegāja pie Trjuhinas brāļadēla — jauna n. gonīša modes svārciņu mugurā — un paziņoja tam, ka zārks,

sveces, pārsegs un citi apbedīšanas piederumi tiks tūliņ piegādāti pilnīgā lietošanas kārtībā. Manti-nieks izklaidīgi tencināja, teica, ka par cenu viņš nekaulēšoties, bet paļaujoties uz Adriana sirdsapziņu. Zārcinieks pēc sava paraduma nodievojās, ka lieku neuzprasīšot; zīmīgi saskatījās ar pārvaldnieku un aizbrauca izrīkot. Visu dienu viņš braukāja no Raz-guļajas uz Ņikitas vārtiem un atpakaļ; pievakarē visu bija nokārtojis un mājās soļoja kājām, palaidis savu važoni. Bija gaiša mēnesnīca. Zārcinieks laimīgi no-kļuva līdz Ņikitas vārtiem. Pie Debessbraukšanas baznīcas viņu uzrunāja mums zināmais Jurko un, pa-zinis zārcinieku, novēlēja labu nakti. Bija vēls. Zār-cinieks jau tuvojās savai mājai, kad pēkšņi viņam likās, ka kāds pieiet pie vārtiem, atver mazās durti-ņas un nozūd aiz tām. «Kas tad tas?» Adrians nodo-māja. «Kam atkal pie manis vajadzība? Vai tikai ne-būs ielavījies zaglis? Vai pie manām mulķēm nestaigā mīļākie? Tā tikai trūka!» Un zārcinieks jau gribēja saukt palīgā savu draugu Jurko. Tobrīd pie maza-jiem vārtiņiem pienāca vēl kāds un grasījās iet iekšā, taču, pamanījis skrējām saimnieku, apstājās un noņēma trijstūra cepuri. Adrianam viesā seja

šķita pazīstama, bet steigā viņš nepaguva to lāgā sa-skatīt. — Jūs esat ieradies pie manis? — Adrians aiz-elsies vaicāja. — Lūdzu, nāciet vien iekšā, esiet tik laipns. — Ko nu klīrējies, sābri, — tas dobji at-bildēja, — ej pa priekšu, rādi viesiem ceļu! — Adria-

nam arī nebija laika klīrēties. Mazie vārtiņi bija vaļā, viņš devās uz kāpnēm un viesis viņam nopakaļ. Adrianam šķita, ka viņa istabā staigā laudis. «Velns, kas tad tas?!» viņš nodomāja un pasteidzās ieiet... te viņa kājas sagriļojās. Istaba bija pilna ar miro-ņiem. Mēness pa logu apspīdēja to dzeltenās un zilās sejas, iekritušās mutes, duļķainās, pusaizvērtās acis un izstieptos degunus ... Adrians ar šausmām viņos pazina laudis, apglabātus ar viņa gādību, bet viesī, kas iegāja reizē ar viņu, — brigadierī, kuru glabāja lietus gāzes laikā. Visi viņi, dāmas un kungi, drūz-mējās ap zārcinieku klanīdamies un apsveikdami, iz-ņemot kādu nesen par velti apglabātu ubagu, kurš, sava rupjā krekla kaunēdamies, nenāca klāt un klusu stāvēja kaktā. Pārējie visi bija pieklājīgi gērbusies: mirones — aubēs ar lentēm, ierēdnieciskie miroņi — mundieros, taču ar neskūtām bārdām, tirgoņi —

svētku kaftanos. — Vai redzi, Prohorov, — brigadieris visas godājamās sabiedrības vārdā teica, — mēs visi piecēlāmieš pēc tava aicinājuma; mājās palika tikai tie, kam vairs nav spēka, kas pavisam iziruši, un tie, kuriem palikuši vienīgi kauli bez ādas; un arī no tiem viens nenocietās — viņam tik ļoti gribējās tevi apmeklēt... — Tobrīd mazs skelets izspraucās cauri baram un tuvojās Adrianam. Viņa galvas-kauss laipni smaidīja zārciniekam. Vietu vietām kā uz nūjas uz viņa kauliem karājās gaišzaļas un sarkanās vadmalas un satrunējuša audekla gabali, bet kāju kauli lielajos stulmu zābakos grabēja kā stam-pas piestās. — Tu mani, Prohorov, vairs nepazīsti, — skelets teica. — Vai atceries atvaļināto gvardes seržantu Pēteri Petroviču Kurilkinu, to pašu, kuram tu

1799. gadā pārdevi savu pirmo zārku, turklāt priežu- koka ozola vietā? — Ar šiem vārdiem mironis pa-stiepa kaulainās skavas, taču Adrians, saņēmis spē-kus, iebrēcās un atgrūda to. Pēteris Petrovičs sagrī-ļojās, nokrita un viss sašķīda. Miroņi sašutumā sāka kurnēt; visi iestājās par sava biedra godu un mācās virsū Adrianam ar lamām un draudiem, un nabaga mājastēvs, viņu

kliedzienu apdullināts un gandrīz no-spiests, zaudēja savaldīšanos, pats nokrita uz gvardes atvaļinātā seržanta kauliem un pagība.

Saule jau sen apspīdēja gultu, kur gulēja zārci-nieks. Beidzot viņš atvēra acis un ieraudzīja savā priekšā kalponi, kura uzpūta patvāri. Ar šausmām Adrians atcerējās visus vakarējos notikumus. Trju-hina, brigadieris un seržants Kurilkins neskaidri kū-ņojās atmiņā. Viņš klusēdams gaidīja, lai kalpone sāktu sarunu un paziņotu par nakts notikumu sekām.

— Tu nu gan, tētiņ Adrian Prohorov, esi aizgulē-jies, — Aksiņa teica, pasniegdama rītasvārku. — Pie tevis bija ienācis kaimiņu drēbnieks un ieskrējis še-jienes policists ar paziņojumu, ka šodien esot iecir-kņa priekšnieka vārda diena, taču tev labpatika atdu-sēties, un mēs negribējām tevi modināt.

— Bet vai no nelaiķes Trjuhinas nebija atnākuši?

— Nelaiķes? Vai tad viņa mirusi?

— Ekur mulķe! Vai tad tu pati man vakar nepa-līdzēji vīkšāt viņas bēres?

— Ko tu, tētiņ, vai esi jucis vai arī reibsti no vakardienas dzēruma? Ko tad vakar bedīja? Tu

visu dienu dzīroji pie vācieša, pārnāci pilnā,
iekriti gultā un gulēji līdz pat šim laikam, kad jau
nozvanīts pus-dienas dievkalpojums.

- Vai patiesi! — zārcinieks priecīgi iesaucās.
- Nu ka tā, — kalpone atbildēja.
- Ja jau tā, dod ātrāk tēju un pasauc meitas.

STACIJAS UZRAUGS

Kolēģiju registrators, Paststacijas diktators.
Kņazs Vjazemskis

Kas gan nav lādējis pasta staciju uzraugus, kas ar viņiem nav bāries? Kas gan dusmu brīdī nav prasījis liktenīgo grāmatu, lai tajā ierakstītu savu veltīgo sūdzību par pārestību, rupjību un nolaidību? Kas ne-uzskata viņus par cilvēku dzimuma nezvēriem, līdzīgiem aizgājušo laiku tiesas rakstvežiem vai vismaz Muromas laupītājiem? Taču būsīm taisnīgi, pacentīsimies saprast viņu stāvokli un tad varbūt spriedīsim par viņiem daudz iecietīgāk. Kas ir stacijas uzraugs? Īsts četrpadsmitās dienestā pakāpes moceklis, kuru šī pakāpe pasargā vienīgi no sitieniem un arī ne vien-mēr (vēršos pie savu lasītāju sirdsapziņas). Kāds amats ir šiem diktatoriem, kā jokodamies viņus no-saucis kņazs Vjazemskis? Vai tā nav īsta katorga? Viņiem nav miera ne nakti, ne dienu. Visas dusmas, kas krājušās garlaicīgajā braucienā, ceļnieks izgāž pār uzraugu. Laiks neciešams, ceļš slikts, važonis tiepīgs, zirgi nevelk, bet vainīgs — uzraugs. Ienāk-dams nabadzīgajā mājoklī, ceļnieks raugās

uz viņu kā uz ienaidnieku; labi, ja tam izdodas ātri tikt vaļā no nelūgtā viesā; taču ja negadās zirgi? ... Ak dievs, kādas lamas, kādi draudi birs pār tā galvu! Lietū un slapjdranķī viņš spiests skraidīt pa sētām. Vētrā, spalgā ziemas salā viņš nolien priekšnamā, lai tikai uz brīdi atpūstos no saniknoto iebrucēju brēcieniem un grūstīšanās. Atbrauc ģenerālis; drebošais uzraugs atdod viņam divus beidzamos trijjūgus, tai skaitā arī kurjeriem paredzēto. Ģenerālis aizbrauc, paldies ne-pateicis. Pēc minūtēm piecām — skan zvaniņš! .. . Un feldjēgers uzmet galdā savu ceļazīmi! ... Labi iedziļi-nāsimies visā, un tad mūsu sirdi pildīs nevis sašu-tums, bet sirsnīga līdzcietība. Vēl dažus vārdus: div-desmit gadu laikā esmu izbraidījis Krieviju visos virzienos; pazīstu gandrīz visus pasta lielceļus; pa-zīstu arī vairākas važonu paaudzes; retu kādu uz-raugu nepazīstu pēc sejas, ar retu kādu man nav bijušas darīšanas; savu interesanto ceļojumu krājumu ceru izdot tuvākajā nākotnē, — pagaidām teikšu tikai, ka stacijas uzraugu kārtā sabiedrībai notēlota visai nepareizā gaismā. Šie tik ļoti apmelotie uzraugi vispār ir gaužām miermīlīgi ļautiņi, no dabas pakal-pīgi, ar noslieci uz labu

satikšanu, pieticīgi tīkojumos pēc pagodinājumiem un ne visai naudaskārīgi. No viņu nostāstiem (kurus nevietā noniecina ceļotāju kungi) var smelties daudz interesanta un pamācīga. Kas attiecas uz mani, atzīstos, dodu priekšroku saru-nām ar viņiem iepretim jebkura kroņa uzdevumā braukājoša sestās pakāpes ierēdņa runai.

Viegli noskārstams, ka man ir draugi starp godā-tās uzraugu kārtas pārstāvjiem. Patiesi, piemiņa par vienu no viņiem man ļoti dārga. Kādreiz apstākļi mūs saveda kopā, un tieši par to vienu esmu nodomājis patērzēt ar laipno lasītāju.

1816. gada maija mēnesī man gadījās braukt *** gubernā pa lielceļu, kura tagad vairs nav. Biju sīks ierēdnītis ar niecīgu dienesta pakāpi, braucu ar sta-cijās nomaināmiem zirgiem un ceļa naudu maksāju par diviem zirgiem. Tāpēc uzraugi ar mani liekas ceremonijas netaisīja, un bieži vien man nācās ņemt ar varu to, uz ko, manuprāt, man bija tiesības. Bū-dams jauns un ātras dabas, es dusmojos par uzrauga zemiskumu un glēvumu, kad viņš man sajūgto trij-jūgu atdeva ierēdņa lielkunga kalešai. Tikpat ilgi es nevarēju

pierast arī pie tā, ka apķērīgs dienderis pusdienās pie gubernatora pagāja man garām, ēdienu nepasniedzis. Tagad kā viens, tā otrs man šķiet pa-rasta lieta. Patiesi, kas notiktu ar mums, ja visiem parocīgā likuma vietā — dienesta pakāpei būs godāt dienesta pakāpi — ieviestu ko citu, piemēram, prātam būs godāt prātu? Kādi strīdi izceltos! Un kā gan kalpi zinātu, kam pirmajam pasniegt ēdienu? Taču pievēr- sīšos savam stāstam.

Diena bija karsta. Verstis trīs no *** stacijas sāka smidzināt, un pēc brīža lietus gāze mani izmērcēja līdz kauliem. Iebraucot stacijā, pirmās rūpes bija pār-gērbties, otrās — padzert tēju. — Ei, Dūņa! — uz-raugs uzsauc, — Uzliec patvāri un aizej pēc krē-juma! — Pie šiem vārdiem no starpsienas nodalītās istabiņas iznāca gadus četrpadsmit veca meitene un izskrēja priekšnamā. Mani pārsteidza viņas skais-tums. — Tā ir tava meita? — jautāju uzraugam. — Kā tad — mana, — viņš atbildēja ar apmierināta lep-numa jūtām. — Un tik saprātīga, tik veikla, pilnīgi atsitusies nelaiķē mātē. — Tad viņš ņemās pierakstīt manu ceļazīmi, bet es sāku apskatīt bildītes, kas iz-daiļoja viņa vienkāršo, taču tīro un

kārtīgo mītni. Tās attēloja pazudušā dēla dzīves stāstu: uz pirmās bildītes godājams sirmgalvis — mīci galvā, mājas svārku mugurā — izvada ceļā nemierīgu jaunekli, kurš steidzīgi saņem viņa svētību un maišeli ar naudu. Otrajā spilgtās krāsās attēlota izvirtuša jauna cilvēka dzīve: viņš sēž pie galda, viltus draugu un nekaunīgu sieviešu ielenkts. Uz citas — naudu izšķērdējis jauneklis kankariem mugurā un trijstūra cepurī galvā gana cūkas un mielojas ar cūku barību; viņa sejā notēlotas dziļas skumjas un nožēla. Beidzot parādīta viņa atgriešanās pie tēva; lādzīgais sirmgalvis to pašu mīci galvā un mājas svārku mugurā izsteidzies dēlam pretī; pazudušais dēls nometies ceļos; attālumā pavārs kauj barotu teļu un vecākais brālis jautā kalpiem, kāds iemesls šādai līksmībai. Zem katras bildītes izlasīju pieklājīgus pantiņus vācu valodā. Tas viss līdz šim brīdim saglabājies manā atmiņā, tāpat kā balzamīni uz loga, gulta ar raibu priekškaru un citi priekšmeti, kas toreiz bija man apkārt. Kā šodien redzu pašu mājestēvu, gadu piecdesmit vecu vīru, svaigu un mundru, un viņa garo, zaļo svārku ar trim medaļām nobālējušās lentēs.

Nebiju vēl paguvis norēķināties ar savu iepriekšējo važoni, kad Dūņa atgriezās ar patvāri. Mazā ko-ķete ar pirmo acu uzmetienu bija pamanījusi, kādu iespaidu uz mani atstājusi; viņa nodūra lielās, zilās acis; sāku ar viņu sarunāties, viņa atbildēja man bez mulsas, kā meitene, kas redzējusi pasauli, Viņas tēvam piedāvāju glāzi punša; Dūņai pasniedzu tasi tējas, un mēs trijatā sākām tērzēt gluži kā seni pa-ziņas.

Zirgi sen jau piebraukti, bet man negribējās un negribējās šķirties no uzrauga un viņa meitas. Bei-dzot es sāku no viņiem atvadīties; tēvs man novēlēja labu ceļa vēju, bet meita pavadīja līdz ratiem. Priekš-namā apstājos un palūdzu atļauju viņu nobučot. Dūņa atļāva ... Daudz skūpstu varu uzskaitīt,

Kopš nododos es tādām lietām, —
taču neviens nav atstājis tik ilgas, tik patīkamas atmiņas.

Bija aizritējuši vairāki gadi, un atkal man gadījās braukt pa to pašu lielceļu, būt tais pašās vietās. Atce-rējos vecā uzrauga meitu un nopriecājos, iedomājot, ka atkal viņu redzēšu. Tomēr nodomāju, sak, varbūt vecais uzraugs jau atcelts; varbūt Dūņa jau precēju-sies. Arī doma,

ka viens vai otrs varētu būt miruši, pazibēja man galvā, un es tuvojos *** stacijai ar skumjām nojautām. Zirgi apstājās pie pasta namiņa. Iegājīs iekšā, tūliņ pazinu bildītes, kas attēloja pazu-dušā dēla dzīves stāstu; galds un gulta stāvēja agrā-kajās vietās; taču uz palodzēm vairs nebija puķu un viss pauda panīkumu un nevīžību. Uzraugs gulēja, apsedzies ar lielo kažoku; mana ierašanās viņu uz-modināja, viņš paslējās augšā .. Tas patiesi bija Samsons Virins, taču cik vecs kļuvis! Kamēr viņš posās pārrakstīt manu ceļazīmi, raudzījās uz viņa sir-majiem matiem, uz sen neskūtās sejas dziļajām grum-bām, uz salīkušo muguru — un nevarēju vien no-brīnīties, kā trīs vai četri gadi varējuši mundru vīru pārvērst par nevarīgu sirmgalvi. — Vai tu atceries mani? — jautāju viņam. — Mēs taču esam veci pa-ziņas. — Var jau būt, — viņš drūmi atbildēja. — Ceļš ir liels, daudz ceļinieku te apstājas. — Kā klājas tavai Dūņai? — taujāju. Vecais saduga. — Dievs viņu zina, — viņš atbildēja. — Tad jau viņa būs precē-jusies? — jautāju. Vecais izlikās jautājuma nedzirdē-jis un čukstēdams lasīja manu ceļazīmi. Metu pie ma-las jautājumus un palūdzu uzlikt tēju. Man

nedeva mieru ziņkārība, cerēju, ka punšs atraisīs mana vecā paziņas mēli.

Nebiju maldījies: vecais no piedāvātās glāzes ne-atteicās. Pamanīju, ka rums izklaidē viņa drūmumu. Pie otras glāzes viņš kļuva runīgs: atcerējās vai arī izlikās, ka atceras mani, un es klausījos stāstu, kurš toreiz mani stipri ieinteresēja un aizkustināja.

— Ak, tad jūs pazināt manu Duņu? — viņš iesāka. — Kas gan viņu nepazīna? Ak, Dūņa, Dūņa! Kas par meitu bija! Lai kas brauc garām, viņu uzteic, neviens ļauna vārda nesaka. Kundzes dāvināja viņai gan lakatiņus, gan auskarus. Braucēji kungi tīšuprāt ap-stājās it kā pusdienot vai vakariņot, bet patiesībā — tikai lai ilgāk paskatītos uz Duņu. Lai cik bargs gadī-jās dažs kungs, viņas klātbūtnē aprima un sarunājās ar mani žēlīgi. Ticiet vai ne: kurjeri, feldjēgeri ar viņu tērzēja pa pusstundai.

Viņa bija mājas balsts: paspēja visu — gan uz-kopt, gan izvārīt. Un es, vecais muļķis, nevarēju ne noskatīties, ne nopriecāties; vai es gan nemīlēju savu Duņu, vai es gan neloloju savu bērnu; vai viņai te slikti klājās? Taču nē, dievu piesaukdams, nelaimi neatvairīsi; ko liktenis

lēmis, tam vajadzēja notikt.— Tad vecais uzraugs sāka izklāstīt savas bēdas sīkāk.

Pirms trim gadiem kādā ziemas vakarā, kad uz-raugs vilka līnijas jaunā grāmatā, bet meita aiz šķērs-sienas šuva kleitu, piebrauca trijjūgs, un ceļnieks čerkesu cepuri galvā, karavīra šineli mugurā, lakatu aptinies, ienāca iekšā, prasīdams zirgus. Visi zirgi bij izbraukti. To izdzirdis, ceļnieks jau pacēla balsi un pletni; taču Dūņa, pie tādām ainām pieradusi, izstei-dzās no sava kakta un laipni vērsās pie ceļnieka ar jautājumu: vai varbūt ko ēdīšot? Dūņas iejaukšanās atstāja savu parasto ietekmi. Braucēja dusmas ap-rima; viņš bija ar mieru gaidīt zirgus un pasūtīja vakariņas. Kad bija noņemta slapjā, pinkainā cepure, noraisīts lakats un nogērbts šinelis, izrādījās, ka at-braucējs ir jauns, slaidis huzārs ar melnām ūsiņām. Viņš novietojās pie uzrauga, sāka jautri tērzēt ar viņu un tā meitu. Galdā tika uzliktas vakariņas. Pa to laiku atveda zirgus, un uzraugs lika nebarojot jūgt tos huzāra kulbā; taču atgriezies viņš atrada jauno cilvēku guļam gandrīz nemaņā uz sola: tam kļuvis nelabi, apsāpējusies galva, nekādi nebija iespējams braukt. Neko darīt! Uzraugs atdeva jaunajam

cilvēkam savu gultu un norunāja: ja slimajam nekļūs la-bāk, nākamajā rītā sūtīs uz S*** pēc daktera.

Nākamajā dienā huzāram kļuva ļaunāk. Viņa kalps aizjāja uz pilsētu pēc daktera. Dūņa aptina slimniekam galvu ar etiķi samērcētu lakatiņu, nosēdās ar savu šuvekli pie viņa gultas. Sirdzējs uzrauga klā-tienē vaidēja un ne vārda nerunāja, tomēr izdzēra divas tases kafijas un vaidēdams pasūtīja sev pusdie-nas. Dūņa nespēra prom no viņa ne soli. Ik brīdi viņš prasīja dzert, un Duna sniedza krūzīti ar pašas paga-tavoto limonādi. Slimais apmērcēja lūpas un, krūzīti atdodams, pateicībā ar savu vārgo roku spieda Dūņas roku. Ap pusdienas laiku atbrauca dakteris. Tas ap-taustīja slimā pulsu, parunāja ar viņu vāciski un krieviski paziņoja, ka slimniekam vajadzīgs miers, bet tālāk braukt varēšot pēc pāris dienām. Huzārs pasniedza dakterim divdesmit piecus rubļus par vi-zīti, uzaicināja uz pusdienām; dakteris palika, abi ēda ar teicamu apetīti, izdzēra pudeli vīna un šķīrās visai apmierināti viens ar otru.

Pagāja vēl diena, un huzārs pavisam atlaba. Bija ārkārtīgi jautrā omā, bez mitas jokošanās gan ar

Duņa, gan ar uzraugu; svilpoja dziesmas, tērzēja ar braucējiem, pierakstīja pasta grāmatā viņu ceļazīmes un lādzīgajam uzraugam tik ļoti iepatikās, ka trešajā dienā tam žēl bija šķirties no laipnā viesā. Bija svēt-diena; Dūņa saposās uz baznīcu. Huzāram piebrauca kulbu. Viesis atvadījās no uzrauga, bagātīgi atlīdzi-nādams par mājvietu un cienastu; atvadījās arī no Dūņas un piedāvājās aizvizināt viņu līdz baznīcai sādžas viņējā galā. Dūņa stāvēja neziņā ... «Ko tu baidies?» tēvs teica. «Viņa augstlabdzimtība taču nav vilks, neapēdīs jau tevi; pavizinies līdz baznīcai.» Dūņa iesēdās kulbā blakus huzāram, kalps uzlēca uz bukas, važonis iesvilpās, un zirgi sāka lēkšot.

Nabaga uzraugs nesaprata, kā varējis atļaut savai Dūņai aizbraukt ar huzāru, kāds aptumsums viņam uznācis un kur bijis viņa prāts. Nepagāja ne pus-stunda, kad vecā vīra sirds sāka smelgt un pārņēma tāds nemiers, ka viņš nenocietās un gāja uz baznīcu. Tuvodamies baznīcai, redzēja, ka ļaudis jau izklīduši, bet Dūņas nav ne pagalmā, ne uz kāpnēm. Steidzīgi iegāja iekšā; mācītājs nāca laukā no altāra, ķesteris dzēsa sveces, divas večiņas vēl līkņāja

kaktā; Dūņas baznīcā nebija. Nabaga tēvs ar pūlēm saņēmās un pajautāja ķesterim, vai meita bijusi baznīcā? Ķesteris atbildēja, ka neesot bijusi. Uzraugs devās mājās ne dzīvs, ne miris. Viņam palika vienīgā cerība: varbūt Dūņa jaunības aušībā sadomājusi aizvizināties līdz nākamajai stacijai, kur dzīvoja viņas krustmāte? Moku pilnā satraukumā uzraugs gaidīja atgriežamies trijjūgu, ar kuru viņu palaidis. Važonis ilgi nebreauca atpakaļ. Beidzot pievakarē viņš pārradās viens un piedzēries, ar nāvējošu ziņu: «No nākamās stacijas Dūņa aizbraukusi huzāram līdzī tālāk.»

Vecais nepārcieta savu nelaimi; viņš nolikās tai pašā slimības gultā, kur iepriekš bija gulējis jaunais krāpnieks. Tagad uzraugs, atcerēdamies visus apstākļus, nojauta, ka slimība bijusi liekuļota. Nabags sa-slima ar stipru karsoni; viņu aizveda uz S*** un vietā uz laiku iecēla citu. Tas pats dakteris, kas bija at-braucis pie huzāra, ārstēja arī viņu. Dakteris apgal-voja uzraugam, ka jaunais cilvēks bijis pavisam vesels un ka viņš jau tad nojautis tā ļaunos nodo-mus, taču klusējis, bīdamies no pletnes. Vai vācietis runāja taisnību, vai tikai vēlējās palielīties ar savu tālredzību taču

nabaga slimnieku viņš nekādi neie-priecināja. Tikko no slimības atspirdzis, uzraugs izlū-dzās no S*** pastmeistara atvaļinājumu uz diviem mēnešiem un, par savu nodomu nevienam ne vārda neteicis, kājām dēvās meklēt meitu. No ceļazīmes viņš uzzināja, ka rotmistrs Minskis braucis no Smo-ļenskas uz Pēterburgu. Važonis, kas viņu vedis, teica, ka Dūņa visu ceļu raudājusi, kaut gan, šķiet, braukusi no laba prāta. «Varbūt,» uzraugs domāja, «pārvedīšu mājās savu nomaldījušos avītiņu.» Ar šīm domām viņš ieradās Pēterburgā, apmetās Izmailovas pulka ielā atvaļināta apakšvirsnieka — sava veca dienesta biedra namā un sāka meklēt. Drīz vien viņš uzzināja, ka rotmistrs Minskis pašlaik ir Pēterburgā un dzīvo Demuta traktierī. Uzraugs saņēmās un gāja uz turieni.

Agri no rīta viņš ieradās rotmistra priekšistabā un lūdza pieteikt viņa augstlabdzimtībai, ka vecs zal-dāts vēloties viņu redzēt. Gaitnieks, tīrīdams liestē uzvilktu zābaku, atbildēja, ka kungs atdusoties un pirms vienpadsmitiem neviena nepieņemot. Uzraugs gāja projām un atgriezās noliktajā laikā. Minskis pats iznāca pie viņa, tērpies rītasvārkā, ar

sarkanu benīti galvā. «Ko, draugs, tev vajag?» viņš jautāja. Vecā vīra sirds apskrējās, asaras saplūda acīs, un viņš ar drebošu balsi tikai iesaucās: «Jūsu augstlab-dzimtībai ... Parādiet dieva žēlastību! ...» Minskis aši viņā paskatījās, pietvīka, paņēma pie rokas, ieveda kabinetā un aizvēra durvis. «Jūsu augstlab-dzimtība, izlietu ūdeni vairs nesasmelsi; vismaz atdo-diet man manu nabaga Duņu. Nu jau jūs esat izprie-cājies ar viņu; nepazudiniet pavisam.» — «Kas izda-rīts, to vairs par nedarītu nepataisīsi,» jaunais cilvēks atbildēja ārkārtīgā mulsā. «Esmu vainīgs tavā priekšā un gatavs izlūgties piedošanu; taču nedomā, ka es Duņu varētu pamest: viņa būs laimīga, dodu tev godavārdu. Kam tev viņa vajadzīga? Viņa mani mīl; no savas agrākās dzīves viņa ir atradinājusies. Ne tu, ne viņa — jūs neaizmirsīstiet, kas noticis.» Tad, iebāzis kaut ko vecajam vīram aiz piedurknes atloka, pa-vēra durvis, un uzraugs, neapjēgdams, kā, atradās uz ielas.

Ilgī vecais uzraugs stāvēja nekustīgi, beidzot ierau-dzīja aiz piedurknes atloka papīru vīstokli; viņš iz-vilka to un attina vairākas saburzītas piecu un desmit rubļu asignācijas. Asaras atkal

saplūda viņam acīs, sašutuma asaras! Viņš sažņaudza papīrus pikā, no-svieda zemē, piemina ar papēdi un gāja projām . . . Dažus soļus atgājis, viņš apstājās, padomāja ... un atgriezās. Assignāciju vairs nebija. Labi gērbies jauns cilvēks, viņu ieraudzījis, piesteidzās pie ormaņa, aši iekāpa un uzbrēca: «Brauc! ...» Uzraugs viņam pa-kaļ nedzinās. Viņš nolēma doties mājās uz savu sta-ciju, taču pirms aizbraukšanas gribēja vēl kaut reizi redzēt savu nabaga Duņu. Šai nolūkā pēc pāris die-nām viņš atkal atnāca pie Minska; taču gaitnieks bargi pateica, ka kungs neviena nepieņemot, ar krū-tīm izstūma viņu gaitenī un deguna priekšā aizcirta durvis. Uzraugs brīdi pastāvēja — un gāja projām.

Tās pašas dienas vakarā viņš gāja pa Ļiteinajas prospektu, noturējis aizlūgumu Visu sērojošo baz-nīcā. Pēkšņi viņam garām aizdrāzās grezni līnijrati, un uzraugs pazina Minski. Līnijrati apstājās trīsstāvu nama durvju priekšā, un huzārs uzskrēja pa kāpnēm. Uzraugam galvā pazibēja laimīga doma. Viņš atgrie-zās, piegāja pie ratiem un vaicāja kučierim: «Kam, brāl, pieder šis zirgs? Vai tas nav Minska?» — «Tieši tā,» kučieris atbildēja, «ko tu gribēji?» — «Lūk,

ko: tavs kungs man lika aiznest viņa Dūnai zīmīti, bet es, redz, aizmirsu, kur tā viņa Dūna dzīvo.» — «Tepat jau ir, otrajā stāvā. Tu, brāl, ar savu zīmīti esi nosebojis;

tagad jau viņš pats ir pie viņas.» — «Nu, nekas,» uzraugs neizsakāmā sirds aizkustinājumā atbildēja, «paldies, ka pamācīji, gan jau savu uzdevumu izpil-dīšu.» Un ar šiem vārdiem devās augšā pa kāpnēm.

Durvis bija aizslēgtas; viņš piezvanīja, pagāja brī-dis mokošās gaidās. Atslēga noskanēja, viņam at-vēra. «Vai te piemājo Avdotja Samsonovna?» — «Šeit,» atbildēja jauniņa kalpone. «Kam tev viņa vajadzīga?» Uzraugs neatbildējis iegāja zālē. «Nevar, nevar!» kalpone sauca viņam pakal. «Avdotjai Sam-sonovnai viesi.» Taču uzraugs neklausīdamies gāja vien tālāk. Divas pirmās istabas bija tumšas, trešajā dega uguns. Viņš piegāja pie atvērtām durvīm un apstājās. Skaisti uzpostā istabā sēdēja Minskis, domās iegrimis. Dūna, grezni pēc modes ģērbusies, sēdēja uz viņa krēsla balsta kā jātniece angļu seglos. Maigi viņa raudzījās uz Minski, tīdama ap saviem mirdzo-šajiem pirkstiem viņa melnās cirtas. Nabaga uzraugs! Nekad vēl meita

nebija likusies viņam tik daļa; ar negaidītu jūsmu viņš uz to nolūkojās. «Kas tur ir?» viņa jautāja, galvu nepacēlusi. Viņš joprojām klu-sēja. Atbildi nesaņēmusi, Dūņa pacēla galvu ... un ar kļiedzienu pakrita uz paklāja. Izbijies Minskis me-tās viņu piecelt un pēkšņi durvīs ieraudzīja veco uz-raugu, pameta Duņu un, dusmās drebēdams, nāca viņam klāt. «Ko tev vajag?» viņš jautāja, zobus sa-kodis. «Ko tu kā laupītājs visur zodzies man pakal? Vai gribi mani noslepkavot? Vācies laukā!» — un ar spēcīgu roku, sagrābis veco pie apkakles, izgrūda uz kāpnēm.

Vecais pārnāca savā mājvietā. Draugs ieteica sū-dzēties; taču uzraugs padomāja, atmeta ar roku un nolēma atkāpties. Pēc pāris dienām viņš posās no Pēterburgas mājup uz savu staciju un atkal stājās savā amatā. «Nu jau trešais gads,» viņš nobeidza, «kopš dzīvoju bez Dūņas un kopš nav no viņas ne ziņas, ne miņas. Vai dzīva vai ne — dieviņš to zina. Visādi gadās. Ne viņu pirmo, ne beidzamo aizvilina trakulis garāmbraucējs, laiciņu patur un tad pamet. Daudz viņu Pēterburgā — jauniņu muļķīšu šodien staigā atlasā un samtā, bet rītu, skaties, slauka ielas kopā ar krogu plukatām. Ja dažreiz

iedomāju, ka varbūt arī Dūņa tā aiziet postā, negribot gadās no-grēkoties un novēlēt viņai kapu ...»

Tāds bija mana paziņas — vecā uzrauga stāsts, ko ne vienu reizi vien pārtrauca asaras; tās viņš, neko nevērodams, slaucīja svārku stērbelē, gluži kā centī-gais Terentjičs skaistajā Dmitrijeva balādē. Pie šīm asarām pa daļai bija vainīgs punšs; to viņš sava stāsta laikā iztukšoja kādas piecas glāzes; taču, lai būtu kā būdams, šīs asaras stipri aizkustināja manu sirdi. Šķīries no vecā uzrauga, ilgi nevarēju viņu aiz-mirst, ilgi domāju par nabaga Duņu ...

Vēl nesen braukdams cauri *** pilsētiņai, atcerē-jos savu paziņu; uzzināju, ka stacija, ko viņš uz-raudzīja, likvidēta. Uz manu jautājumu: «Vai vecais uzraugs vēl dzīvs?» — neviens neko noteiktu ne-varēja atbildēt. Nolēmu apmeklēt pazīstamo pusi, nolīgu privātzirgus un devos uz N. ciemu.

Tas notika rudenī. Pelēcīgi mākoņi klāja debesis, salts vējš pūta pāri nopļautajiem laukiem, aiznes-dams sev līdzī sarkanās un dzeltenas lapas, norautas no kokiem, kas pagādījās ceļā. Iebraucu ciemā, kad rietēja saule,

un apstājos pie pasta namiņa. Priekš-

namā (kur kādreiz mani bija noskūpstījusi nabaga Dūņa) iznāca resna sieva un uz maniem jautājumiem atbildēja, ka vecais uzraugs jau kādu gadu, kopš mi-ris, ka viņa mājā iemitinājies aldaris un šī esot aldara sieva. Man kļuva žēl veltā braukuma un septiņu par neko izsviestu rubļu. — No kā tad viņš mira? — jau-tāju aldara sievai. — Nožūpojās, kungs, — viņa at-bildēja. — Kur viņš apglabāts? — Aiz ciema, blakus sa-vai nelaiķei sievai. — Vai kāds nevarētu aizvest mani pie viņa kapa? — Kāpēc tad ne. Ei, Vaņka! Pietiek tev ar kaķi blēņoties. Pavadi kungu uz kapsētu un parādi viņam uzrauga kapu.

Pie šiem vārdiem noskrandis puisēlis, rudmatis ar vienu aci, izskrēja pie manis un tūlīņ veda uz ciema malu.

— Vai tu pazini nelaiķi? — ceļā viņam jautāju.

— Kā nu ne! Viņš mani iemācīja stabulītes griezt. Gadījās (lai viņam debesu valstība!), nāk viņš no kroga, bet mēs viņam pakal: «Vectētiņ, vectētiņ! Dod riekstus!» — un viņš mūs apdāvā ar riekstiem. Ar-vien noņēmās ar mums.

— Un vai braucēji viņu atceras?

— Tagad jau braucēju maz; dažreiz piesēdētājs iegriežas, tikai viņam nav laika ar mirušiem noņemt-ties. Vasarā gan bija atbraukusi viena kundze, tā apjautājās par veco uzraugu un aizgāja pie viņa kapa.

— Kāda kundze? — ziņkārīgi jautāju.

— Skaista kundze, — puika atbildēja. — Viņa brauca kariatē ar sešiem zirgiem, ar trim maziem kundzēniem un zīdītāju, un ar melnu mopsi; un, kad viņai pateica, ka vecais uzraugs miris, viņa sāka raudāt un teica bērniem: «Sēdiet rāmi, es aiziešu uz kapsētu.» Gribēju viņu pavadīt. Bet kundze teica: «Pati zinu ceļu.» Un iedeva man sudraba piec-kapeiku — tik laba kundze! ...

Mēs nonācām kapsētā, kailā, ne ar ko neapžogotā vietā, nosētā ar koka krustiem; neviens kociņš te nemeta ēnu. Savu mūžu neesmu redzējis tik bēdīgu kapsētu.

— Lūk, vecā uzrauga kaps, — zēns teica uzlūk-dams uz smilšu kopiņas, kur bija ierakts melns krusts ar vara svētbildi.

— Un kundze atnāca uz šejieni? — jautāju.

— Atnāca, — Vaņka atbildēja. — Es iztālēm viņā noskatījos. Viņa te nogulās un ilgi gulēja. Tad kundze aizgāja uz ciemu un ataicināja popu,

iedeva tam naudu un aizbrauca, bet man iedeva sudraba piec-kapeiku — tik laba kundze!

Es arī iedevu puišelim piecas kapeikas un vairs nenožēloju ne braucienu, ne septiņus izdotos rubļus.

JAUNKUNDZE ZEMNIECES LOMĀ

Tu visos tērpos, sirsnīņ, daiļa.

Bogdanovičs

Kādā no attālākajām mūsu gubernām atradās Ivana Petroviča Berestova muiža. Jaunībā viņš bija kalpojis gvardē, 1797. gada sākumā atvaļinājies, aizbraucis uz

savu muižu un kopš tā laika dzīvoja uz vietas. Viņš bija precējies ar trūcīgu muižnieci, kura dzemdībās nomira — tādā reizē, kad viņš bija aizbraucis uz attālu lauku medībās. Saimniecības darbos viņš drīz vien nomierinājās. Ivans Petrovičs uzcēla māju, pēc sava plāna ierīkoja vadmalas fabriku, trīskāršoja ienākumus un sāka uzskatīt sevi par gudrāko cilvēku visā novadā, uz ko kaimiņi, kas ar ģimenēm un suņiem brauca pie viņa viesībās, neko neiebilda. Darb-dienās viņš valkāja plīša jaku, svētdienās uzģērba garus mājās austus vadmalas svārkus; pats pierakstīja izdevumus un, izņemot «Senāta Ziņotāju», neko citu nelasīja. Vispār viņu labi ieredzēja, lai gan uzskatīja lepnu. Nesatika ar viņu vienīgi

Grigorijis Iva- novičs Muromskis, tuvākais kaimiņš. Tas bija īsts krievu lielskungs. Maskavā notriecis sava īpašuma lielāko tiesu un ap to laiku palicis atraitņos, viņš atbrauca uz savu beidzamo muižu, kur joprojām ne-mitējās blēņoties, taču tagad gan jaunā veidā. Viņš ierīkoja angļu dārzu, kam izšķieda visus beidzamos ienākumus. Savus zirgu puišus viņš ģērba pēc angļu žokejiem. Viņa meitai bija angļu madāma. Arī savus laukus viņš apstrādāja pēc angļu metodes.

Bet krievu maize gan pēc svešas vīzes neaug, un, kaut arī izdevumi tika stipri samazināti, Grigorija Ivanoviča ienākumi nepieauga; arī uz laukiem viņš atrada veidu, kā taisīt jaunus parādus; ar visu to viņu uzskatīja par visai apķērīgu, jo viņš bija pirmais no savas guberņas muižniekiem, kas iedomājies ieķīlāt muižu Aizgādņu padomē: šāds darījums tais laikos šķita ārkārtīgi sarežģīts un drosmīgs. Starp ļaudīm, kas viņu nosodīja, Berestovs sprieda stingrāk par visiem. Naidis pret jauninājumiem bija viņa dabas raksturīgākā pazīme. Viņš nespēja vienaldzīgi runāt par sava kaimiņa angļomāniju un arvien atrada ieganstu viņu kritizēt. Kad gadījās izrādīt

viesim savu īpašumu, viņš noklausījās tā uzslavas saviem saim-niekošanas paņēmieniem un ar viltīgu smīnu teica: «Jā, man nav vis tā kā pie kaimiņa Grigorija Ivanovica. Mēs jau nevaram atļauties angļiski izputēt. Kaut jel pēc krievu vīzes būtu paēduši!» Šādas un līdzīgas zobgalības cītīgie kaimiņi nogādāja Grigorijam Ivanovičam ar papildinājumiem un paskaidrojumiem. Anglomāns uzņēma kritiku tikpat neiecietīgi kā mūsu žurnālisti. Viņš vai plīsa aiz dusmām un iesauca savu pēlēju par lāci un provinciāli.

Tādas bija šo abu muižnieku attiecības, kad Berestova dēls atbrauca pie tēva uz laukiem. Viņš bija mācījies *** universitātē un grasījās iestāties kara-dienestā, taču tēvs tam pretojās. Civildienestam jaunais cilvēks it nemaz nejutās spējīgs. Tēvs un dēls viens otram nepiekāpās, un jaunais Aleksejs pagaidām uzsāka dīka kunga dzīvi, katram gadījumam uz-audzējis ūsas.

Aleksejs patiesi bija brašs zēns. Nudien, būtu žēl, ja viņa slaido augumu nekad neiespīlētu karavīra mundieris un ja viņš nedižotos vis zirga mugurā, bet pavadītu savu jaunību, līkājot pār kancelejas papīriem. Noskatīdamies, kā medībās, ceļu nevērodams, viņš arvien auļo visiem pa

priekšu, kaimiņi vien-prātīgi sprieda, ka no viņa nekad neiznākšot jēdzīgs galda priekšnieks. Jaunkundzes meta uz viņu acis, bet dažas ieskatījās arī dziļāk; taču Aleksejs maz ar viņām noņēmās, un jaunkundzes uzskatīja, ka šādas nejutības cēlonis esot mīlas sakari. Un tiesa, no rokas rokā gāja kādas viņa vēstules adreses noraksts: Akuļinai Petrovnai Kuročkinai Maskavā, iepretim Alekseja klosterim, varkaļa Saveljeva namā, bet jūs es pazemīgi lūdzu šo vēstuli nogādāt A. N. R.

Tie mani lasītāji, kas uz laukiem nav dzīvojuši, nevar iedomāties, cik burvīgas šīs aprīņa jaunkundzes! Svaigā gaisā, savu dārzu ābeļu ēnā audzinātas, dzīvi un sabiedrību viņas iepazīst no grāmatām. Vien-tulība, brīvība un lasīšana agri viņās attīsta jūtas un kaislības, kādas nepazīst mūsu izklaidīgās skaistules. Šādai jaunkundzei zvaniņu tinšķi jau ir notikums, brauciens uz tuvāko pilsētu — jau vesels laikmets dzīvē, un viesā apmeklējums atstāj ilgas, dažreiz arī mūžīgas atmiņas. Protams, ikvienam brīv smieties par dažām viņu dīvainībām; taču pavirša vērotāja zobgalības nevar noniecināt viņu svarīgākās vērtības, no kurām galvenā —

rakstura īpatnība, sav-dabība (individualitāte), bez kā, pēc Zana Pola do-mām, nav arī cilvēka diženuma. Galvaspilsētās sievietes varbūt bauda labāku izglītību; taču sabiedriskas iemaņas drīz vien nonivelē raksturu un padara dvēseles tikpat vienveidīgas kā galvassegas. Nav jā-domā, ka tas viss teikts kā nopēlums vai nosodījums, taču Nota nostra manetkā izsakās kāds sens ko-mentators.

Viegli iedomāties, kādu iespaidu Aleksejs atstāja uz mūsu jaunkundzēm. Viņš bija pirmais, kas tām parādījās drūms un vīlies, pirmais, kas viņām klās-tīja par zudušajiem priekiem un par savu novītušo

1 Musu piezīme paliek speķa (lat).

jaunību; turklāt viņš valkāja melnu gredzenu ai mironģalvas attēlu. Gubernā tas viss bija ārkārtīgs jaunums. Jaunkundzes viņa dēļ zaudēja prātu.

Taču visvairāk par viņu bija ieinteresēta mana angļomāna meita Liza (jeb Betsi, kā viņu parasti uz-runāja Grigorijs Ivanovičs). Tēvi viens otru neap-meklēja, Liza Alekseju vēl nebija redzējusi, turpre-tim visas jaunās kaimiņienes par viņu vien runāja. Lizai bija septiņpadsmit gadu. Melnās acis atdzīvināja viņas melnīgsnējo un ļoti

patīkamo seju. Viņa bija vienīgais, tātad lutinātais bērns. Viņas spriganums un nemitīgie nedarbi sajūsmināja tēvu un dzina iz-misumā viņas madāmu mis Zaksoni, četrdesmit gadu vecu, klīrīgu jaunavu, kura balsināja seju un ar anti-monu krāsoja uzacis, divreiz gadā pārlasīja Pamela, par visu to saņēma divi tūkstoši rubļu un mira aiz garlaicības šai barbariskajā Krievijā.

Lizu apkalpoja Nastja; viņa bija vecāka, taču tik-pat aušīga kā viņas jaunkundze. Liza viņu ļoti mīlēja, atklāja tai visus savus noslēpumus, kopā gudroja nedarbus; vārdu sakot, Prilučinas ciemā Nastja bija daudz ievērojamāka persona nekā jebkura favorīte vai sirdsraudzene franču tragēdijā.

— Atļaujiet man šodien aiziet ciemos, — jaun-kundzi gērbdama, reiz teica Nastja,

— Labi, bet uz kurieni?

— Uz Tugilovu pie Berestoviem. Viņu pavāra sie-vai šodien vārda diena, vakar bija atnākusi, uzaici-nāja mūs pusdienot.

— Palūk! — Liza teica. — Kungi ķildojas, bet kalpi cits citu pacienā.

— Ak, kāda mums daļa gar kungiem! — Nastja iesaucās. — Turklāt esmu jūsējā, nevis

tētiņa. Jūs taču vēl neesat ķildojusies ar jauno Berestovu; vecie lai plēšas vien, ja tas viņiem dara prieku.

— Pacenties, Nastja, ieraudzīt Alekseju Berestovu un izstāsti man sīki, kāds viņš izskatās un kas viņš par cilvēku.

Nastja nosolījās, un Liza visu dienu nepacietīgi gaidīja viņu atgriežamies. Vakarā Nastja pārnāca.

— Nu, Lizaveta Grigorjevna, — viņa teica, ienāk-dama istabā, — redzēju jauno Berestovu, noskatīju tiku tikām; augu dienu bijām kopā.

— Kā tā? Stāsti, stāsti visu pēc kārtas.

— Nu, klausieties, gājām mēs, es, Aņisja Jego-rovna, Ņeņila, Duņka . . .

— Labi, zinu. Un tad?

— Atļaujiet, stāstīšu visu pēc kārtas. Tā nu atnā-cām uz pašām pusdienām. Istaba viesu pilna. Bija no Kolbinas, Zaharjevas pārvaldniece ar meitām, no Alupinas . . .

— Nu! Bet Berestovs?

— Pagaidiet jel. Tā nu mēs sasēžamies ap galdu, pārvaldniece goda vietā, es viņai blakus . . . meitas ņem un uzpūšas, bet man uz tām

nospļauties ...

— Ak, Nastja, cik tu esi garlaicīga ar savu mūžīgo sīkumu klāstīšanu!

— Cik jūs gan esat nepacietīga! Nu, lūk, piecēlā-mies mēs no galda ... bet sēdējām stundas trīs, un pusdienas bija varenas; zila, sarkana un svītraina blanmanžē kūka... Tā nu pieceļamies mēs no galda un ejam dārzā skriet pēdējos pārus, un jaunais kungs tad arī ierodas.

— Nu un? Vai tiesa, ka viņš tik glīts?

— Apbrīnojami glīts, var teikt, skaistulis. Slaidš, garš, sārtin sārtiem vaigiem ...

— Patiesi? Bet es domāju, viņam bāla seja. Un tālāk? Kāds viņš tev šķita? Skumīgs, domīgs?

— Ejiet nu! Tik traku savu mūžu neesmu redzē-jusi. Bija sadomājis ar mums pēdējos pārus ķert.

— Ar jums ķert pēdējos pārus! Neiespējami!

— Ļoti iespējami! Un ko izdomājis! Noķer un nu tikai ņemas bučot.

— Nu gan tu, Nastja, melo.

— Nudien, nemeloju. Ar pūlēm tiku no viņa vaļā. Visu dienu ar mums vien nojaucās.

— Kā tad tā, stāsta taču, esot iemīlējies

un ne uz vienu neskatoties?

— Nezinu, bet uz mani gan pārlietu skatījās un uz Taņu, pārvaldnieces meitu, arī; un tāpat uz Kolbi- nas Pašu; neiešu melot, jāsaka — nevienu nenoniecīnāja, tāds nerātnis.

— Apbrīnojami! Bet ko muižā par viņu dzird?

— Jaunais kungs, saka, esot lielisks: tik gan labs, tik jautrs. Nelāgi tikai — pārlietu skrienot pakaļ meitām. Manuprāt, tā vēl nav nekāda nelaime: ar laiku kļūs prātīgāks.

— Kā man viņu gribētos redzēt! — Liza nopūzda-mās teica.

— Nu kas tur pavisam? Tugilova no mums nav tālu, tikai trīs verstis: ejiet uz to pusi pastaigāties vai jāšus; noteikti viņu satiksiet. Viņš taču katru dienu agri no rīta iet ar bisi medībās.

— Nē, tā nav labi. Var vēl nodomāt, ka skrēju viņam pakaļ. Turklāt mūsu tēvi ķīldojas, un tāpēc no

pazīšanās nekas neiznāks . . . Ak, Nastja! Vai zini ko? Pārgērbšos par zemnieci!

— Nu, brangi: uzvelciet rupju kreklu, sarafānu un droši ejiet uz Tugilovu; galvoju, Berestovs jūs garām nepalaidīs.

— Un runāt šejieniešu izloksnē es māku labi. Ak, Nastja, mīļā Nastja! Cik jauka izdoma! — Un Liza nolikās gulēt ar ieceri katrā ziņā savu jautro nodomu piepildīt.

Nākamajā dienā viņa tūliņ ķērās pie sava plāna realizēšanas: aizsūtīja uz tirgu pēc rupja audekla, zilas kokvilnas drānas un vara podziņām, ar Nastjas palīdzību piegriezta kreklu un sarafānu, nolika pie šūšanas visas saimes meitas, un pievakarē tērps bija gatavs. Liza pielaikojā jauno rotu un spoguļa priekšā atzinās, ka tik jauka nekad nav izskatījusies. Viņa atkārtoja savu lomu, iedama zemu locījās un vairā-kas reizes pēc tam pašūpoja galvu, gluži kā māla runcis, runāja zemnieku izloksnē, smējās, ar pie-durkni aizsegusies, un ieguva pilnīgu Nastjas atzi-nību. Tikai viena lieta nepadevās: mēģināja viņa pagalmā pastaigāties basām kājām, taču zāle durstīja maigās pēdas, bet smiltis un oļi šķita neciešami. Nastja arī te viņai palīdzēja: noņēma Lizas kājai mēru, aizskrēja uz lauku pie gana Trofima un pasū-tīja vīzu pāri. Nākamajā dienā pirms rītausmas Liza jau pamodās. Visa māja vēl gulēja, Nastja pie vār-tiem gaidīja ganu. Atskanēja taure, un sādžas

ganām-pulks airtusnīja gar kunga sētu. Trofims garām- iedams iedeva Nastjai mazas, raibas vīzītes un sa-ņēma no viņas pusrubli atalgojumam. Liza klusī-tēm pārgērbās par zemnieci, čukstot pateica Nastjai rīkojumus attiecībā uz mis Žaksoni, izgāja pa virtu-ves durvīm un cauri sakņu dārzam izskrēja laukā.

— Nu, pēc visa. — Tomēr? — Vai nu kungu no kalpa neatšķirsi? Ģērbies neesi tā, arī runa tev citāda, un suni tu sauc svešā mēlē. — Liza ik brīdi jo vairāk iepatikās Aleksejam. Ieradis ar glītajām lauciniecēm neko nevilcināties, viņš gribēja meiču apskaut; taču Liza atlēca nost no viņa un uzreiz kļuva it barga un salta, un, kaut gan tas Alekseju sasmīdināja, taču atturēja no turpmākajiem tīkojumiem. — Ja jūs gribat, lai mēs būtu draugi, — viņa nopietni teica,

— tad lūdzu rokas nepalaist. — Kas tev iemācījis tādas gudrības? — Aleksejs jautāja, skaļi smieda-mies. — Vai tikai tā nebūs Nastjenča, mana paziņa, jūsu jaunkundzes kalponīte? Paskat, kādā ceļā iz-platās izglītība! — Liza sajuta, ka nav noturējusies lomā un tūliņ atgīdās. — A ko tu domā? — viņa at-bildēja. — Vai tad es kungu namā nekad neesmu bi-jusi? Gan jau tiku tikām

visu ko nācies dzirdēt un redzēt. Tomēr, — viņa turpināja, — ar tevi plāpājot, sēnes nesalasišu. Ej tu, kungs, uz vienu, es iešu uz citu pusi. Sveiki... — Liza gribēja aiziet. Aleksejs viņu satvēra pie rokas. — Kā tevi, sirsnīņ, sauc?

— Par Akuļinu, — Liza atbildēja, cenzdamās izraut savus pirkstus no Alekseja rokas, — laid jel, kungs; man arī laiks iet mājās. — Nu, mīļā Akuļina, katrā ziņā apciemošu tavu tētiņu kalēju Vasiliju. — Ko tu saki! — Liza strauji iesaucās. — Dieva dēļ, nenāc! Ja mājās uzzinās, ka esmu ar kungu vienatnē birzi plāpājusi, tad esmu postā, tēvs mani līdz nāvei pie-kaus. — Bet es katrā ziņā gribu tevi atkal satikt. — Nu, kādreiz jau atnākšu uz šejieni sēnēs. — Kad tad? — Kaut vai rītu. — Mīļā Akuļina, būtu tevi no-bučojis, taču nedrīkstu. Tad rīt šai pašā laikā, vai ne? — Jā, jā. — Un tu mani nepiekrāpsi? — Nepie-krāpšu. — Nodievojies. — Nudien, zvēru pie svētās piektdienas, atnākšu.

Jaunie ļaudis šķīrās. Liza, no meža iznākusi, pār-gāja pār lauku, ielavījās dārzā un pa galvu pa kaklu aizskrēja uz fermu, kur Nastja viņu gaidīja. Tur viņa pārgērbās, izklaidīgi atbildējama uz sirdsdraudzenes nepacietīgajiem jautājumiem,

un iegāja viesistabā. Galds bija klāts, brokastis gatavas, un mis Zaksons — jau nobalsinājusies, ar sažņaugtu vidukli — zieda sviestu uz plānām rīcinām. Tēvs meitu uzslavēja par agro pastaigu. — Nav nekā veselīgāka, — viņš teica, — kā celties rītausmā. — Tad viņš minēja dažus piemērus, smeltus no angļu žurnāliem, par ilga mūža dzīvotājiem, piebilzdam, ka visi ļaudis, kas dzī-vojuši vairāk nekā simt gadu, nav lietojuši degvīnu un cēlušies rītausmā kā ziemu, tā vasaru. Liza viņā neklausījās. Domās viņa atkārtoja visu rīta tikšanos, visu Akuļinas sarunu ar jauno mednieku, un viņu sāka mocīt sirdsapziņa. Velti viņa mēģināja sev pie-rādīt, ka tērzēšanā nav pārkāpusi pieklājības ro-bežas, ka šai draiskulībai nevar būt nekādu seku, viņas sirdsapziņa kurnēja skalāk, nekā prāts spēja mierināt. Vislielākās raizes sagādāja solījums, ko bija devusi uz rītdienu: viņa jau bija gatava lauzt savu svinīgo zvērestu. Taču Aleksejs, velti nogaidī-jies, varēja nākt un sameklēt ciemā kalēja Vasilija meitu, īsto Akuļinu, resnu, bakurētainu skuķi, un tā atklāt viņas vieglprātīgo nedarbu. Šī doma Lizu šaus-mināja, un tā viņa apņēmās nākamajā rītā atkal ierasties birzī Akuļinas lomā.

Aleksejs bija sajūsmināts, visu dienu viņš domāja par savu jauno paziņu; bet nakti melnīgsnējās skais-tules tēls pat sapnī vajāja viņa iztēli. Gaisma tikko ausa, kad viņš bija jau apgērbies. Pat bisi nepielādē-jis, viņš devās laukā ar savu uzticīgo Sbogāru un aizsteidzās uz norunāto tikšanās vietu. Kāda pus-stundā pagāja neciešamās gaidās; beidzot viņš pa-manīja krūmos pazibam zilo sarafānu un metās mīla-jai Akuļinai pretī. Viņa uzsmaidīja tā pateicības jūs-mai, taču Aleksejs tūliņ pamanīja viņas sejā skumju un nemiera pēdas. Viņš vēlējās zināt iemeslu. Liza atzinās, ka šāds solis viņai pašai šķiet vieglprātīgs, ka viņa to nožēlo, ka šoreiz vienīgi nav gribējusi lauzt doto vārdu, taču šī tikšanās būšot pēdējā; viņa lūdzot pārtraukt pazīšanos, kas ne pie kā laba ne-varot novest. Tas viss, protams, tika pateikts zem-nieku izloksnē; taču domas un jūtas, vienkāršai mei-tenei neparastas, pārsteidza Alekseju. Viņš pielie-toja visu savu daiļrunību, lai atrunātu Akuļinu no viņas nodoma; centās pārliecināt, ka viņa tieksmes nevainīgas, solījās nekad nedot iemeslu nožēlām, pa-klausīt viņai it visur, svinīgi lūdza neatraut vienīgo prieku: tikties vienatnē kaut vai

pārdienās, kaut vai divreiz nedēļā. Viņa valoda pauda īstu kaisli, un tobrīd viņš patiesi bija iemīlējies. Liza uzklausīja viņu klusēdama. — Solies man, — viņa beidzot teica, — ka tu mani nekad sādžā nemeklēsi un arī netaujāsi pēc manis. Solies, ka nemeklēsi ar mani satikties citur kā vien tur, kur es pati nolikšu. — Aleksejs gribēja zvērēt pie svētās piektdienas, taču Liza ar smaidu no tā atturēja. — Man nevajag zvērestu, — viņa teica, — pietiek ar tavu solījumu. — Pēc tam viņi draudzīgi sarunājās, kopā pa mežu staigādami, līdz tam brīdim, kad Liza pateica: laiks. Viņi šķīrās, un Aleksejs, palicis viens, nevarēja saprast, kā vien-kāršs lauku skuķis, divas reizes tiekoties, paspējis iegūt pār viņu tik lielu varu. Attiecībās ar Akuļinu bija kaut kas jauns un jauks, un, lai gan dīvainās zemniecītes priekšraksti šķita apgrūtinoši, taču doma, ka varētu neturēt doto vārdu, viņam nenāca pat prātā. Patiesībā bija tā, ka, par spīti baigajam gre-dzenam, noslēpumainajai sarakstei, drūmajai bezcerī-bai, Aleksejs bija lādzīgs un dedzīgs zēns tīru sirdi, kas nevainībā spēja izjust baudu.

Ja es klausītu savai patikai, katrā ziņā itin sīki

aprakstītu jauno ļaužu tikšanos, arvien pieaugošās savstarpējās simpātijas un paļāvību, nodarbības, sa-runas; taču zinu, ka lielākā tiesa manu lasītāju ne-priecātos man līdzī. Tik sīks apraksts liktos salkans, tāpēc es to izlaidīšu, īsumā pateicis, ka nepagāja ne divi mēneši, kad mans Aleksejs jau bija bez jēgas iemīlējis; arī Liza nebija vienaldzīgāka, lai gan klu-sāka nekā viņš. Abi viņi patlaban bija laimīgi un maz domāja par nākotni.

Doma par nesaraujamām saitēm diezgan bieži pa-zibēja viņu prātos, taču par to viņi viens ar otru nerunāja. Iemesls skaidrs: lai kā Aleksejs bija pie-ķēries savai mīļajai Akuļinai, viņš vienmēr atcerējās atstatumu starp sevi un nabaga zemnieci; bet Liza zināja, cik naidīgi viņu tēvi, un neiedrošinājās cerēt uz samierināšanos. Turklāt viņas patmīlību slepeni urdīja tumša romantiska cerība beigu beigās redzēt Tugilovas muižnieku pie Prilučinas kalēja meitas kā-jām. Pēkšņi svarīgs notikums gandrīz izjauca viņu attiecības.

Skaidrā, saltā rītā (ar kādiem tik bagāts mūsu krievu rudens) Ivans Petrovičs Berestovs izjāja pa-staigā, katram gadījumam paņēmis līdzī kādus

trīs pārus kurtu, zirgu puisi un dažus saimes puikas ar tarkšķiem. Tai pašā laikā Grigorijs Ivanovičs Muromskis, laba laika vilināts, bija licis seglot strupasti ķēvīti un palaidis to rikšiem gar savu anglizēto īpašumu. Tuvodamies mežam, viņš ieraudzīja savu kai-miņu lepni sēžam zirgā, lapsādas kazakīnu mugurā, un gaidām zaķi, ko puikas klaigādami un tarkšķinādami dzina 110 krūmiem. Ja Grigorijs Ivanovičs varējis paredzēt šo tikšanos, protams, viņš pagrieztos sānis; taču viņš uzjāja Berestovam virsū pavisam ne-gaidīti un atradās no viņa pistoles šāviena attālumā. Muromskis, kā jau izglītots eiropietis, piejāja savam pretiniekam klāt un pieklājīgi sveicināja. Berestovs atbildēja ar centību, ar kādu mācīts lācis klanās kungiem pēc sava vadātāja pavēles. Šai brīdī zaķis iz-skrēja no meža un joza pa lauku. Berestovs un zirgu puisis sāka cugināt pilnā rīklē, palaida suņus un cik jaudas lēkšoja pakaļ. Muromska zirgs, nekad nebijis medībās, satrūkās un sāka aulot. Muromskis bija izslavējis sevi par teicamu jātnieku, tāpēc lāva zirgam vaļu un iekšēji bija apmierināts ar šo gadījumu, kas viņu paglābis no nepatīkamā sarunu biedra. Taču ķēve,

aiztraukusies līdz gravai, kuru nebija laikus pamanījusi, pēkšņi pasitās sānis, un Muromskis neno-turējās seglos. Diezgan smagi nokritis uz sasalušās zemes, viņš gulēja, lādēdams savu strupasti, kura, it kā atjēgusies, ka jātnieka nav, tūliņ apstājās. Ivans Petrovičs pieauļoja pie viņa un apjautājās, vai neesot sasities. Pa to laiku zirgu puisis atveda vai-nīgo ķēvi, turēdams to pavadā. Viņš palīdzēja kun-gam ierāpties seglos, bet Berestovs aicināja Murom-ski ciemos. Muromskis nevarēja atteikties, jo sajūtās pateicību parādā, un tā Berestovs atgriezās mājās ar slavu, norīdījis zaķi un vezdams ievainotu savu pre-tinieku, gandrīz kā kara gūstekni.

Kaimiņiem brokastojot izraisījās diezgan draudzīga saruna. Muromskis palūdza Berestovam līnijratus, jo atzinās, ka mazliet sadauzījies un tāpēc nespēj nokļūt mājās jāšus. Berestovs viņu pavadīja līdz lievenim, bet Muromskis nebrauca prom, pirms nebija saņēmis godavārdu, ka nākamajā dienā (un kopā ar Alekseju Ivanoviču) ieradīsies Prilučinā draudzīgās pusdienās. Tā sens un dziļi iesakņojies naidis, šķiet, bija gatavs izbeigties strupastes ķēves tramīguma dēļ.

Liza izskrēja pretī Grigorijam Ivanovičam. — Kas noticis, tēt? — viņa izbrīnījusies jautāja. — Kāpēc jūs klibojat? Kur jūsu zirgs? Kam pieder šie līnij-rati? — To nu gan tu neuzminēsi, my dear! — Gri-gorijs Ivanovičs viņai atbildēja un pastāstīja, kas noticis. Liza neticēja savām ausīm. Grigorijs Ivano-vičs, neļāvis viņai atjēgties, paziņoja, ka rīt pie viņa pusdienoņat abi Berestovi. — Ko jūs sakāt! — viņa iesaucās nobālējusi. — Berestovi, tēvs un dēls! Rīt pie mums pusdienos! Nē, tēt, kā nu zināt: es neparko nerādīšos. — Ko, vai tu jukusi? — tēvs iesaucās. — Vai sen, kopš esi kļuvusi tik kautrīga, vai arī tev pret viņiem iedzimta naidis, gluži kā tādai romānu varonei? Pietiek, nemuļķojies ... — Nē, tēt, neparko pasaulē, ne par kādiem dārgumiem nerādīšos Beres- toviem. — Grigorijs Ivanovičs paraustīja plecus un vairāk nestrīdējās, jo zināja, ka, pretim runājot, no viņas neko nepanāks; viņš devās atdusēties pēc savas ievērojamās pastaigas.

Lizaveta Grigorjevna iegāja savā istabā un ataici-nāja Nastju. Abas ilgi pārsprieda rītdienas apciemo-jumu. Ko domās Aleksejs, ja smalki audzinātajā jaunkundzē pazīs savu Akuļinu? Ko viņš domās par viņas uzvedību un principiem,

par viņas saprātu? Taču, no otras puses, Lizai ļoti gribējās redzēt, kādu iespaidu uz Alekseju atstātu tik negaidīta tikšanās . .. Pēkšņi viņai prātā pazibēja kāda doma. Viņa to tūliņ pateica Nastjai; abas nopriecājās par laimīgo atra-dumu un nolēma to katrā ziņā realizēt.

Nākamajā dienā brokastojot Grigorijs Ivanovičs apjautājās meitai, vai joprojām šī nolēmusi slēpties no Berestoviem. — Tēt, — Liza atbildēja, — es viņus uzņemšu, ja jūs tā vēlaties, tikai ar norunu: lai kādā izskatā es parādos, lai ko es daru, jūs mani nebārsit un nekādi neizrādīsīt izbrīnu vai nepatiku. — Atkal jau kādi nedarbi! — Grigorijs Ivanovičs smiedamies teica. — Nu labi, labi; esmu ar mieru, dari, ko gribi, mana melnacainā nebēdne. — Ar šiem vārdiem viņš meitu noskūpstīja uz pieres, un viņa aizskrēja posties.

Tieši pulksten divos mājās darināta kaleša ar se-šiem zirgiem priekšā iebrauca pagalmā un apripoja apkārt tumšzaļajam maura aplim. Vecais Berestovs, diviem livrejās tērptiem Muromska sulaiņiem piepa-līdzot, uzkāpa lievenī. Drīz pēc viņa jāšus ieradās viņa dēls un reizē ar tēvu iegāja ēdamistabā, kur galds jau bija

klāts. Muromskis saņēma savus vie-sus, cik vien laipni varēdams, pirms pusdienām pie-dāvāja apskatīt dārzu un zvērnīcu un vadāja viņus pa rūpīgi noslaucītajiem un ar granti nokaisītajiem celiņiem. Vecais Berestovs nožēloja velti zaudēto darbu un laiku, kas izšķiests tik nevajadzīgiem untu-miem, taču aiz pieklājības klusēja. Viņa dēls nepie-vienojās ne taupīgā muižnieka nepatikai, ne patmī-līgā angļomāna sajūsmai; viņš nepacietīgi gaidīja parādāmieš mājastēva meitu, par kuru bija daudz dzirdējis, jo kaut gan, kā mums zināms, viņa sirds bija jau aizņemta, jaunai daiļavai vienmēr atradās vieta viņa iztēlē.

Atgriezušies viesistabā, viņi trijatā apsēdās; vecie vīri atcerējās agrākos laikus un sava dienesta anek-dotes, bet Aleksejs domāja, kāda loma viņam būtu jātēlo Lizas klātienē. Viņš nolēma, ka salta izklaidība katrā ziņā būs vispieklājīgākā forma, tāpēc attiecīgi sagatavojās. Durvis atvērās; viņš pagrieza galvu tik vienaldzīgi, tik lepni nevērīgi, ka pat visrūdītākās skaistules sirdij būtu neglābjami jānodreb. Diemžēl ienāca nevis Liza, bet vecā mis Zaksone, nobalsinā-jusies, sažņaugusies, un, acis nodūrusi, sīki paknik-sēja; un tā Alekseja lieliskais

karaplāns izputēja velti. Nepaguva viņš atkal sakopot spēkus, kad dur-vis atvērās un šoreiz ienāca Liza. Visi piecēlās; tēvs jau sāka iepazīstināt viesus, taču pēkšņi sastomījās, bet tūliņ iekoda sev lūpā . . . Liza — viņa tumšvaidzīte Liza bija nobalsinājusies līdz ausīm, saziedusies ar antimonu trakāk nekā pati mis Žaksone; liekās cirtas, daudz gaišākas par viņas pašas matiem, bija uzbu- žinātas kā Ludviķa XIV parūka; piedurknes a l'imbe- cile/ slējās gaisā kā Madame de Pompadour krinolīni; viduklis bija sažņaugts līdzīgi burtam x, un visi no mātes mantotie un lombardā vēl neieķīlātie briljanti spīguļoja viņai uz pirkstiem, ap kaklu, ausīs. Aleksejs nepazina savu Akuļinu šai smieklīgajā un greznajā jaunkundzē. Viņa tēvs noliecās pār Lizas roku, un dēls nepatikā viņam sekoja; taču, pieskaroties jaun- kundzes baltajiem pirkstiņiem, šķita, ka tie nodreb. Viņš bija paspējis arī pamanīt kāju, tīši pastieptu un apautu visai koķeti. Tas viņu mazliet samierināja ar pārējo tērpu. Kas attiecās uz balto krāsli un anti-monu, jāatzīstas, ka savā vientiesībā viņš pirmajā acu uzmetienā tos nepamanīja un arī vēlāk neiedo-māja. Grigorijs Ivanovičs atcerējās solījumu un cen-tās

neizrādīt pārsteigumu; tomēr meitas draiskulība šķita tik jocīga, ka viņš tikko valdījās. Vienīgi klīrī- gajai anglietei smiekli nenāca. Viņa nojauta, ka anti- mons un krāšļi izzagti no viņas kumodes, un tumšs dusmu sārtums spraucās cauri viņas sejas mākslīga-jam baltumam. Viņa meta liesmu pilnus mirkļus uz jauno aušu, kura, atlikdama izskaidrošanos uz vēlāku laiku, izlikās neko nemanām.

Apsēdās pie galda. Aleksejs turpināja tēlot izklaidīga un domīga jaunekļa lomu. Liza vaicājās, runāja caur zobiem, padziedādama un tikai franciski. Tēvs arvien uzmeta viņai acis, nesaprazdams viņas nolūkus, taču uzskatīja to visu ļoti smieklīgu. Angliete dusmīgi klusēja. Vienīgi Ivans Petrovičs jutās kā mā-jās: ēda par diviem, dzēra pēc savām spējām, smējās saviem smieklīem, kļūdams ik brīdī jo draudzīgāks un skaļāks.

Beidzot piecēlās no galda; viesi aizbrauca, un Gri-gorijs Ivanovičs ļāva vaļu smieklīem un jautāju-miem. — Ko tu biji sadomājusi viņus izāzēt? — viņš jautāja Lizai. — Bet vai zini? Krāšļi tev, nūdien, pie-stāv; neiedzīlināšos sieviešu tualesu noslēpumos, taču tavā vietā es arī

balsinātos; protams, ne jau pārlie-cīgi, bet mazliet gan. — Liza bija sajūsmā par savas izdomas sekmēm. Viņa apskāva tēvu, solījās padomāt par tā padomu un aizskrēja nolūgties pikto mis Zaksonei, kura pēc lielām pūlēm tikai bija ar mieru atslēgt durvis un uzklausīt taisnošanos. Lizai esot bijis kauns svešiem rādīties tik melnai; viņa nedrīkstējusi lūgt... bijusi pārliecināta, ka labā, mīlā mis Zaksone viņai piedošot... utt., utt. Mis Zaksone, pārliecinājusies, ka Liza nav gribējusi viņu izjokot, nomierinājās, no-bučoja Lizu un par samierināšanās ķīlu iedāvināja viņai trauciņu angļu krāšļu, ko Liza saņēma, sirsnīgi pateikdamās.

Lasītājs no jautīs, ka nākamās dienas rītā Liza ne-kavējās ierasties birzī uz tikšanos. — Vai tu, kungs, vakar biji pie mūsu kungiem? — viņa tūliņ jautāja Aleksejam. — Kā tev patika jaunkundze? — Aleksejs atbildēja, ka neesot to pamanījis. — Žēl, — Liza at-bildēja. — Kāpēc žēl? — Aleksejs jautāja. — Nu tā-pēc, ka gribēju tev jautāt, vai tiesa, ko runā ... — Ko tad runā? — Vai tiesa, runā, ka es izskatoties jaun-kundzei līdzīga? — Blēņas! Salīdzinājumā ar tevi viņa ir tīrais spoks. — Ai, kungs, nelāgi tā runāt; mūsu

jaunkundze ir tik balta, tāda modes dāma! Kur man ar viņu līdzināties! — Aleksejs dievojās, ka šī esot daiļāka par visām baltajām jaunkundzēm, un, lai no-mierinātu pavisam, sāka notēlot jaunkundzi tik smieklīgu, ka Liza no sirds smējās. — Tomēr, — viņa teica nopūzdamās, — lai arī jaunkundze varbūt ir smieklīga, es salīdzinājumā ar viņu esmu nemācīta muļķe. — Nu, — Aleksejs teica, — ir par ko bēdāties! Ja jau gribi, es tev tūliņ iemācīšu ābeci. — Pa-reizi gan, — Liza atbildēja, — vai patiesi nepamēģi-nāt? — Lai notiek, mīlā, sāksim kaut tūliņ pat. — Viņi apsēdās. Aleksejs izvilka no kabatas zīmuli un pie-zīmju grāmatiņu, un Akulina apbrīnojami ātri iemā-cījās burtus. Aleksejs nevarēja vien nobrīnīties par viņas saprātību. Nākamo rītu viņa gribēja pamēģināt arī rakstīt; sākumā zīmulis neklausīja, taču pēc da-žām minūtēm viņa diezgan kārtīgi uzvilka bur-tus. — Tas taču brīnums! — Aleksejs runāja. — Mums mācības veicas ātrāk nekā pēc Lankastera sistēmas. — Un patiesi, trešajā mācību stundā Akulina jau pēc zīlēm burtoja «Natalju, bajāra meitu», pārtrauk-dama lasīšanu ar piezīmēm, par kurām Aleksejs pa-tiesi bija

pārsteigts, turklāt viņa vēl veselu lapu piešvikāja ar aforismiem no tās pašas noveles.

Pagāja nedēļa, un starp abiem jauniešiem nodibi-nājās sarakstīšanās. Pasta kantoris tika ierīkots veca ozola dobumā. Nastja slepenībā veica sakarnieces pienākumus. Uz turieni Aleksejs nesa lieliem burtiem rakstītas vēstules un turpat atrada uz vienkārša zila papīra zīmētus savas mīlotās ķeburus. Akuļina, acīm redzot, pierada pie labākas izteiksmes, un viņas prāts jūtami attīstījās un izglītojās.

Pa to laiku nesenā sapazīšanās starp Ivanu Petro-viču Berestovu un Grigoriju Ivanoviču Muromski arvien vairāk nostiprinājās un drīz vien pārgāja draudzībā, lūk, aiz kādiem iemesliem: Muromskis bieži domāja par to, ka pēc Ivana Petroviča nāves viss viņa īpašums pāries Alekseja Ivanoviča rokās; ka tādā gadījumā Aleksejs Ivanovičs šai gubernā būs viens no bagātākajiem muižniekiem un ka nav ne-kāda iemesla viņam neapprecēt Lizu. Vecais Beres-tovs savukārt, kaut arī uzskatīja kaimiņu par dažā ziņā jukušu (vai arī, pēc viņa izteiciena, par angļu dulnuma apmātu), tomēr nenoliedza, ka tam piemīt arī daudzas teicamas īpašības,

piemēram: reta izda-rība; Grigorijs Ivanovičs bija rados ar grāfu Pronski, dižciltīgu un ievērojamu vīru; grāfs varēja būt no-derīgs Aleksejam, bet Muromskis (tā domāja Ivans Petrovičs), nav šaubu, būs priecīgs izdevīgi izpreci-nāt savu meitu. Vecie to visu apsvēra katrs pie sevis klusībā, kamēr beidzot apspriedās arī viens ar otru, apkampās, nosolījās lietu kārtīgi nodarīt un ņēmās pūlēties katrs no savas puses. Muromskis atdūrās pret šādu kavēkli: viņam vajadzēja savu Betsi tuvāk sa-pazīstināt ar Alekseju, kuru viņa nebija redzējusi kopš tām vērā liekamajām pusdienām. Šķita, viņi viens otram ne visai patika; vismaz Aleksejs vairs neiegriezās Prilučinā, un Liza nozuda savā istabā katru reizi, kad Ivans Grigorjevičs viņus pagodināja ar apciemojumu. Bet Grigorijs Ivanovičs domāja: ja Aleksejs mani apmeklēs katru dienu, gan jau tad Betsi viņā iemīlēsies. Tā tas mēdz būt. Laiks visu nokārtos.

Ivans Petrovičs par sava nolūka sekmēm raizējās mazāk. Tai pašā vakarā viņš ieaicināja dēlu kabinetā, iekūra pīpi un, brītiņu klusējis, teica: — Ko tacl tu, Aļoša, — nu jau kur tas laiks — vairs nemaz nerunā par karadienestu?

Vai huzāru mundieris tevi vairs nevaldzina? — Nē, tētiņ, — Aleksejs goddevīgi at-bildēja, — redzu, jūs nevēlaties, ka kļūstu huzārs: mans pienākums jums paklausīt. — Labi, — Ivans Petrovičs atbildēja, — redzu, tu esi paklausīgs dēls; tas mani iepriecina; negribu tevi piespiest; nespiežu tevi iestāties . . . tūliņ . . . civildienestā; bet pagaidām esmu nodomājis tevi apprecināt.

— Ar ko tad, tētiņ? — izbrīnījies Aleksejs jautāja.

— Ar Lizavetu Grigorjevnu Muromsku, — Ivans Petrovičs atbildēja, — līgava labu labā, vai ne?

— Tētiņ, par precēšanos es vēl nedomāju.

— Tu nedomā, toties es domāju un izdomāju.

— Kā nu zināt, Liza Muromska man nepavisam nepatīk.

— Gan iepatiksies. Pieradīsi, iemīlēsi.

— Nejūtos spējīgs viņu darīt laimīgu.

— Viņas laime nav tava bēda. Ko? Ak tā tu cienī vecāku gribu? Pagaidi tu man!

— Kā nu jums tīk, negribu precēties un neprecēšos.

— Precēsies gan, vai es tevi nolādēšu, bet muižu, kā dievs debesīs, pārdošu un noplītēšu un

tev ne plika graša neatstāšu. Dodu tev trīs dienas laika apdo-māties, bet pagaidām neuzdrīksties rādīties man acīs.

Aleksejs zināja: ja tēvs ko ieņemsies galvā, tad to, pēc Tarasa Skotiņina izteiciena, ne ar tēšanu laukā neiztēsīsi; taču Aleksejs bija atsities tēvā, un viņu bija tikpat grūti pievārēt. Viņš iegāja savā istabā un sāka domāt par vecāku varas robežām, par Lizavetu Grigorjevnu, par tēva draudiem padarīt viņu nabagu un beidzot — par Akuļinu. Pirmo reizi viņš skaidri apjauta, ka ir kaislīgi iemīlējies; viņam iešāvās galvā romantiska doma apprecēt zemnieci un pārtikt no sava darba, un, jo vairāk viņš par šo izšķirošo soli domāja, jo lielāku jēgu tajā redzēja. Kopš kādām dienām lietainā laika dēļ tikšanās birzī bija pārtrauk-tas. Viņš uzrakstīja Akuļinai vēstuli visskaidrākajā rokrakstā un vistrakākajā izteiksmē, paziņoja par viņiem draudošo bojā eju un turpat piedāvāja viņai savu roku. Tūliņ aiznesa vēstuli uz pastu dobumā un visai apmierināts ar sevi nolikās gulēt.

Nākamajā dienā Aleksejs, stingrs savos nodomos, agri no rīta devās pie Muromska, lai vaļsirdīgi ar to izrunātos. Viņš cerēja uzkūdit tā

augstsirdību un pie-dabūt viņu savā pusē. — Vai Grigorijs Ivanovičs mājā? — viņš jautāja, pieturējis savu zirgu Prilučinas pils priekšā. — Nebūt nav, — kalps atbildēja. — Gri-gorijs Ivanovičs kopš rīta aizbraucis. «Cik nepa-tīkami!» Aleksejs nodomāja. — Nu, vai vismaz Lizaveta Grigorjevna ir mājās? — Mājās gan. — Un Aleksejs nolēca no zirga, atdeva pavadu sulainim un iegāja nepieteicies.

— Aha, — Muromskis teica, — kā rādās, jūs jau paši visu esat nokārtojuši...

Lasītājs atbrīvos mani no nevajadzīgā pienākuma aprakstīt atrisinājumu.

I. P. BELKINA NOVEĻU BEIGAS.